

Απόφαση 1820/2021

ΕΠΙΔΟΘΗΚΕ 13 ΔΕΚ. 2021

ΜΑΡΙΝΑ ΚΟΥΤΣΟΥΚΟΥ
ΔΙΚ. ΕΠΙΜ. ΕΛΕΓΚΤ. ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΣΕ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ - (ΑΜ/ΔΣΑ: 32832)
ΟΜΗΡΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ Τ.Κ.: 105 64
ΑΦΜ: 131248411 - ΔΟΥ: Δ' ΑΘΗΝΩΝ
ΤΗΛ: 210 3636710 - ΚΙΝ: 697 3984297
e.mail: kdtsoukalas@gmail.com

Για να δικάσει την από 13 Νοεμβρίου 2018 (Α.Β.Δ. 3035/14.11.2018) αίτηση αναίρεσης του Ελληνικού Δημοσίου, το οποίο εκπροσωπεί νόμιμα ο Υπουργός Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε διά του Νομικού Συμβούλου του Κράτους

Κατά κατοίκου
( ), ο οποίος παραστάθηκε μετά του πληρεξουσίου δικηγόρου του Κωνσταντίνου Τσουκαλά (Α.Μ./Δ.Σ.Α.).

Με την αίτηση αυτή επιδιώκεται η αναίρεση της /2018 απόφασης του Π Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε:
Τον εκπρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου, ο οποίος ζήτησε την παραδοχή της αίτησης και

Σκέφθηκε κατά τον νόμο

1. Για την υπό κρίση αίτηση αναίρεσης δεν απαιτείται η καταβολή παραβόλου (άρθρο 73 παρ. 1 εδ. α' του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013, Α' 52).

2. Με την προσβαλλόμενη 1176/2018 απόφαση του ΙΙ Τμήματος, κατά παραδοχή έφεσης του ήδη αναιρεσίβλητου, ακυρώθηκε η 93970/2014/28.1.2015 πράξη του Διευθυντή της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Πολιτικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, με την οποία απορρίφθηκε αίτησή του για κανονισμό σε αυτόν σύνταξης από το Δημόσιο, λόγω μη αναγνώρισης ως συντάξιμου του χρόνου δημόσιας υπηρεσίας του 17 περίπου ετών, συνεπεία της αναδρομικής ανάκλησης του διορισμού του, για τον λόγο ότι, όπως διαπιστώθηκε κατόπιν σχετικού ελέγχου, ο τίτλος σπουδών που είχε υποβάλει κατά την πρόσληψή του και αποτελούσε προσόν διορισμού, ήταν πλαστός.

3. Στο π.δ. 1225/1981 «Περί εκτελέσεως των περί Ελεγκτικού Συνεδρίου διατάξεων» (Α' 304), ορίζονται τα εξής: (i) Στο άρθρο 8: «1. Διάδικοι εις την ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου δίκην είναι το Δημόσιον και το φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον, υπέρ ή καθ' ων εξεδόθη ή

έχει συνέπειας η πράξις ή απόφασις. 2. Ικανός να είναι διάδικος, είναι ο έχων την ικανότητα να είναι υποκείμενον δικαιωμάτων και υποχρεώσεων». (ii) Στο άρθρο 110, υπό τον τίτλο «Παρά τίνων ασκείται η αίτησις αναιρέσεως»: «1. Η αίτησις αναιρέσεως ασκείται υπό παντός έχοντος έννομον συμφέρον (...) απευθύνεται δε κατά του εν τη αναιρεσιβαλλομένη αποφάσει διαδίκου, του τυχόν εκ ταύτης συνδικαιούχου και κατά παντός τρίτου, ως προς τον οποίον έχει συνεπειάς η δίκη».

4. Σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις, η συζήτηση της ένδικης αίτησης αντιμωλία των διαδίκων, που ήταν διάδικοι ενώπιον του δικάσαντος Τμήματος, έλαβε χώρα παραδεκτώσ, ανεξαρτήτως της σύστασης του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ) από 1.1.2017, με τις διατάξεις του άρθρου 51 του ν. 4387/2016 (Α' 85). Τούτο δε διότι επί διαφορών συνταξιούχων υπαγόμενων στο ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, το Ελληνικό Δημόσιο νομιμοποιείται πάντοτε, ως εκ του Συντάγματος εγγυητής του συνταξιοδοτικού αυτού συστήματος και της καταβολής των συντάξεων. Πολλώ δε μάλλον, όταν η πράξη με την οποία κρίνεται συνταξιοδοτικό δικαίωμα των ως άνω προσώπων εκδίδεται από όργανα ενταγμένα στην οργανωτική δομή του Δημοσίου [βλ. άρθρο 49 παρ. 1 και 3 του π.δ/τος 111/2014 «Οργανισμός του Υπουργείου Οικονομικών» (Α' 178), ως ίσχυε κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο], με αποτέλεσμα να καταλαμβάνεται και αυτό από τις συνέπειες της δικαστικής απόφασης (δηλαδή την εκτελεστικότητα, κατ' άρθρο 79 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013, το δεδικασμένο, σύμφωνα με το άρθρα 92 και 93 του π.δ. 1225/1981 και την υποχρέωση συμμόρφωσης βάσει των άρθρων 95 παρ. 5 του Συντάγματος και 1 του ν. 3068/2002, Α' 274), ανεξαρτήτως εάν βαρύνεται αυτό με την πληρωμή του σχετικού ποσού ή εάν το οικονομικό βάρος έχει αναδεχθεί άλλος φορέας. Σε κάθε περίπτωση, τη νομική υπεράσπιση των συμφερόντων τόσο του Ελληνικού Δημοσίου και του ΕΦΚΑ ενώπιον των δικαστηρίων έχουν τα μέλη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (ειδικά για τον ΕΦΚΑ βλ. άρθρο 4 του π.δ/τος 8/2019, Α' 8/23.1.2019).

5. Κατά τη γνώμη, όμως, της Αντιπροέδρου Άννας Λιγωμένου και των Συμβούλων Κωνσταντίνας Ζώη, Κωνσταντίνου Παραθύρα, Ασημίνας Σακελλαρίου, Νεκταρίας Δουλιανάκη και Νικολέτας Ρένεση, πρέπει, κατ' εφαρμογή του άρθρου 110 εδάφιο β' του π.δ/τος 1225/1981 (Α' 304), σύμφωνα με το οποίο «[ο] αρμόδιος Πρόεδρος δύναται να διατάξη την κλήτευσιν τρίτων εχόντων έννομον συμφέρον εις την δίκην», να κηρυχθεί απαράδεκτη η συζήτηση της υπό κρίση αίτησης, προκειμένου να κλητευθεί το νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με την επωνυμία «Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης» (ΕΦΚΑ), υπό την ιδιότητά του ως φορέα που από

1.1.2017 είναι υπόχρεο για την πληρωμή των συντάξεων του Δημοσίου και από 1.5.2018 έχει την αρμοδιότητα κανονισμού σύνταξης των συνταξιούχων του Δημοσίου, βάσει του άρθρου 100 του ν. 4387/2016 και των κ.υ.α. 124456/0092/13.12.2016 (Β' 4074) και 2915/783/17.1.2018 (Β' 55), καθόσον οι συνέπειες της εκδιδόμενης στο πλαίσιο της παρούσας δίκης απόφασης (εκτελεστότητα, δεδικασμένο και υποχρέωση συμμόρφωσης) εκτείνονται και σε αυτό. Συνεπώς, υπό το φως των άρθρων 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «διά την προστασίαν των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών» (ΕΣΔΑ), που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν.δ/τος 53/1974 (Α' 256) περί πλήρους δικαστικής προστασίας, επιβάλλεται να κλητευθεί αυτοτελώς και το ίδιο, προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα για διατύπωση των απόψεών του και άσκηση παρέμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 14 του ως άνω π.δ/τος 1225/1981. Πλην όμως, η γνώμη αυτή δεν κράτησε.

6. Η αίτηση αυτή έχει ασκηθεί εμπροθέσμως και εν γένει νομοτύπως. Επομένως, είναι τυπικά δεκτή και πρέπει να ερευνηθεί περαιτέρω κατά το βάσιμο των λόγων αυτής.

7. Με την κρινόμενη αίτηση, όπως οι ισχυρισμοί αυτής αναπτύσσονται με το από 10.5.2019 νομίμως κατατεθέν υπόμνημα, προβάλλεται, κατ' εκτίμηση του οικείου δικογράφου, ότι α) κατ' εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή των διεπουσών την επίδικη υπόθεση διατάξεων, άλλως β) με ανεπαρκείς και αντιφατικές αιτιολογίες το δικάσαν Τμήμα ήχθη στην παραδοχή ότι η στέρηση της σύνταξης σε υπάλληλο του οποίου ανακλήθηκε ο παράνομος διορισμός, μετά πάροδο μακρού χρόνου, αντίκειται στα άρθρα 2 παρ. 1, 17 παρ. 1 και 25 παρ. 1 εδ. α' του Συντάγματος, στις συνταγματικές αρχές της ασφάλειας δικαίου, της σαφήνειας, της προβλεψιμότητας και της αναλογικότητας, καθώς και στο άρθρο 1 του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Κατά το αναιρεσίβλητο, εάν το Τμήμα ορθά ερμήνευε και εφάρμοζε τις επίμαχες διατάξεις των άρθρων 1, 2, 3 και 11 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων, σε συνδυασμό με τις έννομες συνέπειες που απορρέουν από την αναδρομική ανάκληση της πράξης διορισμού του αναιρεσίβλητου έπρεπε να κρίνει νόμιμη την αιτιολογία της προσβαλλόμενης με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση πράξης ότι ουδέν συνταξιοδοτικό δικαίωμα θεμελιώθηκε ή υφίσταται με βάση τις ισχύουσες (και προϊσχύσασες) συνταξιοδοτικές διατάξεις και να απορρίψει την ασκηθείσα από τον αναιρεσίβλητο έφεση. Το Δικαστήριο κρίνει ότι η ένδικη αίτηση πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω ως προς το βάσιμο αυτής μόνο ως προς τον πρώτο λόγο αναίρεσης που αφορά στην εσφαλμένη ερμηνεία και πλημμελή εφαρμογή των επίμαχων διατάξεων από την πληττόμενη απόφαση, απορριπτομένου ως απαράδεκτου του δεύτερου

λόγου που αφορά στην παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, υπό την ειδικότερη αιτίαση της ανεπαρκούς και αντιφατικής αιτιολογίας, για τον λόγο ότι δεν εξειδικεύεται σε τι συνίστανται οι πλημμέλειες αυτές της αιτιολογίας της απόφασης.

8. Για την αντίκρουση της ένδικης αίτησης και υπέρ του κύρους της πληττόμενης απόφασης, ο αναιρεσίβλητος κατέθεσε νομίμως το από 13.5.2019 υπόμνημα, με το οποίο, μεταξύ άλλων, ισχυρίζεται ότι αυτή πρέπει να απορριφθεί ως παντελώς αόριστη, για τον λόγο ότι το αναιρετήριο δεν περιέχει συγκεκριμένους λόγους και ισχυρισμούς κατά της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, που επιβάλλουν την αναίρεσή της επεξηγώντας σε τι αυτή έσφαλε, την εν λόγω δε αοριστία δεν αίρει η γενική και αόριστη άρνησή της. Ο ως άνω ισχυρισμός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, τούτο δε διότι, το Δικαστήριο κατά την εξέταση του παραδεκτού τού ενώπιόν του υποβληθέντος διαδικαστικού εγγράφου και προς διασφάλιση της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας κατ' άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 της ΕΣΔΑ, οφείλει να προβαίνει σε ορθή εκτίμηση και ερμηνεία του συνόλου του περιεχομένου του, όπως και έπραξε στην προκειμένη περίπτωση, κατά τρόπο ώστε να αποκαθίσταται το τυχόν ατελές της τυπικής διατύπωσης αυτού, να ανευρίσκεται το αληθές νόημα και να εξετάζονται κατά το δυνατόν οι προβαλλόμενοι ισχυρισμοί του αιτούμενου δικαστικής προστασίας [βλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 21^{ης} Φεβρουαρίου 2008, Κοσκινά και λοιποί κατά Ελλάδας (2602/06), της 17^{ης} Ιανουαρίου 2008, Βασιλάκης κατά Ελλάδας (25145/05), της 14^{ης} Δεκεμβρίου 2006, Ζουμπουλίδης κατά Ελλάδας (77574/01), της 27^{ης} Ιουλίου 2006, Ευσταθίου και λοιποί κατά Ελλάδας (36998/02), της 24^{ης} Μαΐου 2006, Λιακοπούλου κατά Ελλάδας (20627/04), βλ. κατ' αναλογία απόφ. Διοικ. Ολομ. ΑΠ 14/2010]. Εξάλλου, ο ως άνω ισχυρισμός είναι και αντιφατικός αφού ο ίδιος ο αναιρεσίβλητος, σε έτερο σημείο του υπομνήματός του ισχυρίζεται ότι ο «μοναδικός» και «συγκεκριμένος» λόγος αναίρεσης, που αφορά στις υπηρεσιακές και συνταξιοδοτικές συνέπειες της πράξης ανάκλησης του διορισμού υπαλλήλου, «είναι αβάσιμος».

9. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφασή του, το δικάσαν Τμήμα δέχθηκε, κατά την ανέλεγκτη περί τα πράγματα κρίση του, τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Με την 116864οικ/15.10.1997 απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης (Γ'/22.10.1997) ο αναιρεσίβλητος, γεννηθείς στις 24.2.1960, διορίστηκε σε κενή οργανική θέση του κλάδου ΔΕ Φύλαξης των Φυλακών, Σωφρονιστικών και Θεραπευτικών Καταστημάτων, με εισαγωγικό βαθμό Δ' και Μισθολογικό Κλιμάκιο 29^ο. Με το 116864οικ.4.11.1997 έγγραφο του ίδιου Υπουργείου ανακοινώθηκε σε αυτόν ο διορισμός του και στις 7.11.1997 ορκίστηκε και ανέλαβε υπηρεσία (βλ. το από 7.11.1997 πρακτικό ορκωμοσίας και το 49320/4.7.2014

έγγραφο του Υπουργείου Δικαιοσύνης). Στις 8.5.2014, ο ως άνω υπέβαλε στην υπηρεσία του την 7848/8.5.2014 πρώτη αίτηση παραίτησης με σκοπό τη συνταξιοδότηση, ενώ στις 2.6.2014 ακολούθησε η 9105/2.6.2014 δεύτερη αίτηση παραίτησης, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 148 του Υπαλληλικού Κώδικα, κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 3528/2007. Περαιτέρω, με την 43910/1.6.2014 απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Γ' 769/18.6.2014) ανακλήθηκε, κατ' επίκληση του άρθρου 20 παρ. 2 του Υπαλληλικού Κώδικα (ν. 3528/2007), η προαναφερθείσα υπουργική απόφαση κατά το μέρος που αφορούσε στον διορισμό του αναιρεσίβλητου, με την αιτιολογία ότι ο τίτλος σπουδών που αυτός υπέβαλε κατά τον διορισμό του και βάσει του οποίου προσλήφθηκε ήταν πλαστός, για τον λόγο δε αυτό οι ως άνω αιτήσεις παραίτησής του ετέθησαν από την Υπηρεσία στο αρχείο (βλ. το 49320/4.7.2014 έγγραφο του οικείου Υπουργείου). Η απόφαση αυτή περί ανάκλησης του διορισμού του ανακοινώθηκε στον ίδιο με το 54986/23.6.2014 έγγραφο του ίδιου Υπουργείου. Ακολούθως, με το 49320/4.7.2014 έγγραφο του Υπουργείου αυτού διαβιβάστηκαν στη Γενική Διεύθυνση Μισθών και Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους αίτηση του αναιρεσίβλητου για τον κανονισμό σύνταξης από το Δημόσιο καθώς και τα δικαιολογητικά συνταξιοδότησής του, στα οποία επισυνάπτεται υπεύθυνη δήλωσή του από την οποία προκύπτει ότι στο πλαίσιο συνταξιοδότησής του από το Δημόσιο επιθυμεί την αναγνώριση ως συντάξιμου του χρόνου της στρατιωτικής του θητείας (βλ. το από 29.5.2014 πιστοποιητικό στρατολογικής κατάστασης), καθώς και της προϋπηρεσίας του στον ιδιωτικό τομέα, βάσει των διατάξεων των άρθρων 1 έως 6 του ν. 1405/1983 [(βλ. την 6649/25.7.2011 βεβαίωση του τοπικού Υποκαταστήματος του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων Άργους από την οποία προκύπτει ότι αυτός ήταν ασφαλισμένος στο ΙΚΑ για το χρονικό διάστημα από 1.11.1977 έως 10.7.1995 (4.333 ημερομίσθια)]. Σε απάντηση της αίτησης αυτής, εκδόθηκε η προσβαλλόμενη ενώπιον του Τμήματος 93970/28.1.2015 πράξη της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Πολιτικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, η οποία απευθύνεται στον αναιρεσίβλητο και αναφέρει τα εξής: «Σε απάντηση του αριθμ. Πρωτ. 49320/2014 εγγράφου του Υπ. Δικαιοσύνης, με το οποίο μας διαβιβάστηκαν τα συνταξιοδοτικά σας δικαιολογητικά, σας γνωρίζουμε τα ακόλουθα: Από τα ανωτέρω έγγραφα προκύπτει ότι υπηρετήσατε στο Υπουργείο Δικαιοσύνης ως τακτικός υπάλληλος, από 22.10.1997 έως 1.6.2014. Από την αριθ. 43910/01-06-2014 απόφαση του Υπουργού Δικ. Διαφ. και Ανθ Δικ., η οποία δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 769/τ.Γ'/18.6.2014, προκύπτει ότι ανακλήθηκε η αριθ. 116864/15.10.1997 (...) απόφαση αρχικού διορισμού σας, επειδή ο τίτλος σπουδών που υποβάλατε ήταν πλαστός με συνέπεια να καταστείτε έτσι διοριστέος. Σύμφωνα με την ισχύουσα νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου (απόφαση

αρ. 2505/2004 Π Τμήμα), σε περίπτωση ανάκλησης πράξης διορισμού δημοσίου υπαλλήλου, καταλύεται ο υπαλληλικός δεσμός που είχε δημιουργηθεί και ο διορισθείς θεωρείται ότι δεν απέκτησε ποτέ την ιδιότητα του υπαλλήλου, με συνέπεια ο χρόνος υπηρεσίας που παρασχέθηκε από αυτόν βάσει του ανακληθέντος διορισμού του να μην αποτελεί χρόνο πραγματικής δημόσιας υπηρεσίας και να μην υπολογίζεται ως συντάξιμος. Κατόπιν των ανωτέρω, ο χρόνος υπηρεσίας σε θέση μονίμου υπαλλήλου από 22/10/1997 έως 01/06/2014 στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, δεν λογίζεται χρόνος πραγματικής δημόσιας υπηρεσίας και κατά συνέπεια δεν έχετε δικαίωμα σύνταξης από το Δημόσιο και το σχετικό αίτημά σας απορρίπτεται ως αβάσιμο. (...) Το έγγραφό μας μαζί με τα συνημμένα σε αυτά διαβιβάζεται στο ΙΚΑ (συναποδέκτης), ως προγενέστερος του Δημοσίου ασφαλιστικός σας φορέας (...) προκειμένου να κρίνει το συνταξιοδοτικό σας δικαίωμα, σε εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 14 του ν. 1902/1990».

10. Το δικάσαν Τμήμα, κατ' αποδοχή των προβαλλόμενων λόγων έφεσης περί παραβίασης α) της αρχής της αναλογικότητας, β) των αρχών της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της χρηστής διοίκησης, καθώς και γ) του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ δέχθηκε ότι μη νομίμως απορρίφθηκε με την προσβαλλόμενη πράξη η αίτηση του εκκαλούντος και ήδη αναιρεσίβλητου για τον κανονισμό σε αυτόν σύνταξης από το Δημόσιο, με την αιτιολογία ότι η περί τα 17 έτη υπηρεσία του στο Δημόσιο δεν δύναται να αναγνωρισθεί ως συντάξιμη λόγω της ανάκλησης της πράξης διορισμού του. Και τούτο, διότι η στέρηση της σύνταξης σε υπάλληλο του οποίου ανακλήθηκε ο διορισμός μετά πάροδο μακρότατου χρόνου από αυτόν, όπως εν προκειμένω, και ανεξαρτήτως της υπαιτιότητάς του κατά την πρόκληση ή υποβοήθηση του παράνομου διορισμού, αντίκειται στα άρθρα 2 παρ. 1, 17 παρ. 1, 25 παρ. 1 α' του Συντάγματος, στις συνταγματικές αρχές της ασφάλειας δικαίου, της σαφήνειας, της προβλεψιμότητας και της αναλογικότητας, καθώς και στο άρθρο 1 του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, παρελκούσης ως αλυσιτελούς της εξέτασης των λοιπών λόγων έφεσης.

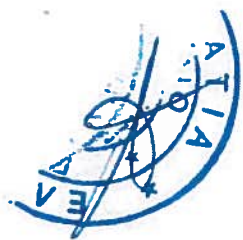
11. Από τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 103 του Συντάγματος και τους διαχρονικώς ισχύσαντες Υπαλληλικούς Κώδικες (π.δ. 611/1977, ν. 2683/1999 και ν. 3528/2007), συνάγεται ότι η διαδικασία πρόσβασης σε θέση δημοσίου υπαλλήλου, όπως, άλλωστε, και η εν γένει σταδιοδρομία των δημοσίων υπαλλήλων, διέπονται από τις αρχές της αντικειμενικότητας, της αξιοκρατίας και της διαφάνειας, οι οποίες αποτελούν ειδικότερη έκφανση της συνταγματικής αρχής της ισότητας και του δικαιώματος ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας και συμμετοχής στην οικονομική ζωή της χώρας (άρθρα 4 παρ. 1 και 5 παρ. 1

Συντάγματος, βλ. ΑΕΔ 30/1985, ΣτΕ Ολομ. 1120/2016 σκ. 18, 1121/2016 σκ. 16, 1122/2016 σκ. 17, 1123/2016 σκ. 16, 1124/2016 σκ. 17, 527/2015 σκ. 5, 3593/2008 σκ. 8, 3594/2008 σκ. 8, 3595/2008 σκ. 7), οι αρχές δε αυτές υπαγορεύουν ότι τόσο η πρόσβαση σε δημόσια αξιώματα και θέσεις όσο και η εξέλιξη σ' αυτές πρέπει να γίνεται με αντικειμενικά και διαφανή κριτήρια που να συνάπτονται με την προσωπική αξία και ικανότητα των ενδιαφερομένων για την κατάληψή τους (βλ. ΣτΕ Ολομ. 2396/2004 σκ. 5). Σε περίπτωση δε παραβίασης των σχετικών δημοσίου δικαίου διατάξεων τόσο ως προς την πρόσβαση σε θέση δημοσίου υπαλλήλου όσο και ως προς την άσκηση των υπηρεσιακών του καθηκόντων προβλέπονται κατά περίπτωση διοικητικά μέτρα και κυρώσεις, με στόχο αφενός την αποκατάσταση της νομιμότητας και την προστασία της δημόσιας υπηρεσίας και του δημοσίου συμφέροντος που συνδέεται με αυτήν, αφετέρου την αποτροπή, πρόληψη και καταστολή των παραβάσεων.

12. Στο πλαίσιο αυτό, όλοι οι διαδοχικώς ισχύοντες κατά την επίδικη περίοδο Υπαλληλικοί Κώδικες προέβλεπαν ως διοικητικό μέτρο αποκατάστασης της νομιμότητας το μέτρο της ανάκλησης της παράνομης πράξης διορισμού. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 56 του αρχικώς ισχύοντος, κατά τον χρόνο διορισμού του αναιρεσίβλητου, Υπαλληλικού Κώδικα (π.δ. 611/1977, Α' 198), προβλεπόταν ότι ο παράνομος διορισμός ανακαλείτο κατ' αρχήν εντός ευλόγου χρόνου, ο οποίος, ειδικώς για τους διορισθέντες κατόπιν διαγωνισμού, δεν μπορούσε να υπερβαίνει τα δύο έτη. Περαιτέρω, η ανάκληση μπορούσε να χωρήσει χωρίς κατ' αρχήν χρονικό περιορισμό και στην περίπτωση, μεταξύ άλλων, που ο διορισθείς υπάλληλος είχε προκαλέσει ή υποβοηθήσει την παρανομία (άρθρο 56 παρ. 1), ο κανόνας δε αυτός επαναλήφθηκε και υπό το καθεστώς του επόμενου Υπαλληλικού Κώδικα, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2683/1999 (Α' 19), με τη μόνη διαφορά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 20 παρ. 2 αυτού, ο παράνομος διορισμός χωρίς τη μεσολάβηση δόλιας ενέργειας του υπαλλήλου μπορούσε να λάβει χώρα εντός προθεσμίας δύο ετών από τον διορισμό ανεξαρτήτως του εάν είχε προηγηθεί διαγωνιστική διαδικασία (βλ. ΣτΕ 1569/2001), ενώ σε ό,τι αφορά στην ανάκληση του παράνομου διορισμού που προκλήθηκε ή υποβοηθήθηκε από τον υπάλληλο, διατηρήθηκε η δυνατότητα ανάκλησης χωρίς κατ' αρχήν χρονικό περιορισμό. Η ίδια, άλλωστε, ρύθμιση διατηρήθηκε και υπό την ισχύ του τελευταίου Υπαλληλικού Κώδικα, κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 3528/2007 (Α' 26), που διέπει τις πράξεις ανάκλησης των πράξεων παράνομου διορισμού, ο οποίος επαναλαμβάνει στο άρθρο 20 παρ. 2 αυτού τις ρυθμίσεις της ταυτάριθμης διάταξης του προϊσχύοντος Κώδικα. Από τις ρυθμίσεις αυτές συνάγεται ότι στο σύστημα του Υπαλληλικού Κώδικα θεσπίζεται ένα ιδιαίτερο κανονιστικό πλαίσιο ανάκλησης της παράνομης πράξης διορισμού που διαφοροποιείται από τις γενικές αρχές περί ανάκλησης των παράνομων

διοικητικών πράξεων, όπως αυτές έχουν αποτυπωθεί στον α.ν. 261/1968 (Α' 12). Στο πλαίσιο αυτό, όλοι οι διαδοχικώς ισχύοντες κατά την επίδικη περίοδο Υπαλληλικοί Κώδικες προέβλεπαν το διοικητικό μέτρο της ανάκλησης το οποίο σκοπεί προεχόντως στην αποκατάσταση της νομιμότητας και δη των συνταγματικών αρχών της αξιοκρατίας και της ισότητας κατά την πρόσβαση σε δημόσιες θέσεις, οι οποίες διασφαλίζονται με την τήρηση των διατάξεων που καθορίζουν τα τυπικά προσόντα διορισμού των υπαλλήλων, τα οποία απαιτείται να είναι αντικειμενικά και διαφανώς προκαθορισμένα και να συναρτώνται αφενός προς τις ικανότητες των προς διορισμό υποψηφίων αφετέρου προς τις απαιτήσεις των καθηκόντων που θα ασκήσουν.

13. Όπως συνάγεται από τον συνδυασμό των άρθρων 1, 11 παρ. 1 και 2 και 14 παρ. 1 του ισχύοντος κατά τον κρίσιμο χρόνο Συνταξιοδοτικού Κώδικα (π.δ. 169/2007, Α' 210), αναγκαίο όρο για την απόκτηση δικαιώματος σε σύνταξη συνιστά η νομίμως κτηθείσα δημοσιούπαλληλική ιδιότητα του δικαιούχου, η οποία αποκτάται με την ολοκλήρωση των διατυπώσεων διορισμού, οπότε και δημιουργείται στο πλαίσιο της ειδικής λειτουργικής σχέσης που συνδέει τον δημόσιο υπάλληλο με το κράτος, η παρεπόμενη της απασχόλησης ασφαλιστική σχέση με το δημόσιο που του γεννά τη νόμιμη προσδοκία καταβολής σύνταξης με τη συμπλήρωση των προϋποθέσεων του νόμου, μεταξύ των οποίων η καταβολή εισφορών, ως ποσοστού επί των μηνιαίως καταβαλλομένων αποδοχών [βλ. άρθρα 6 του 1902/1990 (Α' 138), και 17 και 20 παρ. 2 του ν. 2084/1992 (Α' 165)], και η συμπλήρωση των χρονικών προϋποθέσεων θεμελίωσης του δικαιώματος, με βάση τα κατά περίπτωση ειδικά κριτήρια προσωπικής και οικογενειακής κατάστασης.

14. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 1 και 2 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, ως πραγματική δημόσια υπηρεσία που άγει σε θεμελίωση δικαιώματος σε σύνταξη είναι εκείνη όσων διατελούν σύμφωνα με τους όρους, μεταξύ άλλων, του άρθρου 1 του Κώδικα, ήτοι των τακτικών υπαλλήλων του κράτους που λαμβάνουν κάθε μήνα μισθό από το Δημόσιο Ταμείο, ενώ σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 1 του ίδιου Κώδικα, η συντάξιμη υπηρεσία υπολογίζεται από την ημερομηνία δημοσίευσης στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της πράξης διορισμού του υπαλλήλου, εφόσον αυτός ανέλαβε υπηρεσία μέσα σε ένα μήνα από την ημερομηνία αυτή, ή από την ημερομηνία ανάληψης υπηρεσίας, εφόσον αυτή πραγματοποιήθηκε μετά την πάροδο ενός μηνός από την ημερομηνία δημοσίευσης του διορισμού, μέχρι τη χρονολογία δημοσίευσης στην ΕτΚ της απόλυσης ή της αποδοχής της παραίτησης ή μέχρι την ημέρα θανάτου του υπαλλήλου (βλ. ΕλΣυν Ολομ. 317/2006).

15. Εξάλλου, η ανάκληση της πράξης παράνομου διορισμού, η οποία κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου ενεργεί αναδρομικώς, αποκαθιστώντας τη νομική κατάσταση που ίσχυε πριν από την έκδοσή της και αίροντας όλες τις έννομες συνέπειες που απορρέουν από την έκδοση της πράξης αυτής, οδηγεί κατ' αρχήν σε άρση και όλων των ωφελειών που έχει αντλήσει ο υπάλληλος από τη δημοσιοϋπαλληλική σχέση, μεταξύ των οποίων και των περιουσιακών, όπως αφενός οι μισθολογικές απολαβές, τις οποίες οφείλει να επιστρέψει, στον βαθμό που δεν είχε νόμιμο δικαίωμα προς απόληψη αυτών, κατ' άρθρο 96 παρ. 1 β του ν. 4270/2014 «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις» (Α' 143), αφετέρου η αναγνώριση του χρόνου υπηρεσίας που παρασχέθηκε από αυτόν ως συντάξιμης (βλ. ΕλΣυν Ολομ. 2015/2008, 373/1996).

16. Στο πλαίσιο αυτό, η απορρέουσα από τα άρθρα 1, 11 παρ. 1 και 2 και 14 παρ. 1 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα υποχρέωση της συνταξιοδοτικής διοίκησης να μην προσμετρήσει ως συντάξιμο χρόνο τον διανυθέντα σε υπηρεσία του Δημοσίου, σε περίπτωση αναδρομικής απώλειας της δημοσιοϋπαλληλικής ιδιότητας, όπως σε περίπτωση ανάκλησης της πράξης παράνομου διορισμού κατά το άρθρο 20 του Υπαλληλικού Κώδικα, απορρίπτοντας σχετικό συνταξιοδοτικό αίτημα ή ανακαλώντας σχετική συνταξιοδοτική πράξη της, σύμφωνα με το άρθρο 66 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, συνιστά διοικητικό μέτρο που δύναται να συναχθεί με σαφήνεια και χωρίς αμφιβολία από τον νόμο και τη σχετική παγία νομολογία του Δικαστηρίου τούτου (βλ. ΕλΣυν Ολομ. 2015/2008, 373/1996), ιδίως δε, στην περίπτωση που ο παρανόμως διορισθείς υπάλληλος προκάλεσε ή υποβοήθησε τον παράνομο διορισμό του, όπως στην περίπτωση χρήσης πλαστών δικαιολογητικών διορισμού.

17. Το ως άνω μέτρο συνιστά επέμβαση στο συνταξιοδοτικό σκέλος της δημοσιοϋπαλληλικής σχέσης, εντάσσεται δε κατ' αρχήν μαζί με τα αντίστοιχα μέτρα επέμβασης στη μισθολογική κατάσταση του υπαλλήλου (καταλογισμός αποδοχών) στον κύκλο των αποκαταστατικών της νομιμότητας συνεπειών της ανάκλησης. Δοθέντος ότι η ανάκληση καθ' εαυτή αποβλέπει στην αποκατάσταση των αρχών της αξιοκρατίας και της ισότητας στην πρόσβαση σε δημόσιες θέσεις, με την άμεση απομάκρυνση του μη πληρούντος τα τυπικά προσόντα υπαλλήλου, οι μισθολογικές και συνταξιοδοτικές συνέπειες της ανάκλησης, σκοπούν θεμιτώς όχι στην τιμωρία του παρανόμως διορισθέντος υπαλλήλου, αφού ως συνέπειες κατ' αρχήν επέρχονται ανεξαρτήτως της υποκειμενικής συμπεριφοράς του υπαλλήλου, αλλά αφενός στην αποκατάσταση των ανωτέρω συνταγματικών αρχών διά της άρσης του status του δημοσίου υπαλλήλου και των μισθολογικών και συνταξιοδοτικών ωφελειών που απορρέουν από αυτό,

αφετέρου στην προστασία και ανόρθωση των συναφών οικονομικών συμφερόντων του Δημοσίου.

18. Το ισχύον Σύνταγμα ορίζει, στο άρθρο 2 παράγραφος 1, ότι «[ο] σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας», στο άρθρο 4 παράγραφος 1 ότι «[ο]ι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου» και στο άρθρο 25 παράγραφος 1 τα εξής: «1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. (...) Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας».

19. Η αξία του ανθρώπου, ως θεμελιώδης συνταγματική αρχή του δημοκρατικού πολιτεύματος, επιβάλλει σε όλα τα όργανα της Πολιτείας όχι μόνο να σέβονται αλλά και να προστατεύουν την αξία αυτή, απέχοντας, μεταξύ άλλων, από τη λήψη διοικητικών μέτρων ή την επιβολή κυρώσεων που, ενόψει των περιστάσεων, θίγουν τη φυσική, ψυχική και κοινωνική υπόσταση του ανθρώπου και προσβάλλουν, ως εκ τούτου, τον πυρήνα της προσωπικότητάς του.

20. Στο εδάφιο α' της παραγράφου 1 του άρθρου 25 του Συντάγματος - όπως η παράγραφος αυτή ισχύει μετά την αναθεώρησή της με το Ψήφισμα της 6.4.2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων - κατοχυρώνεται «η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου», η οποία τελεί, κατά την εν λόγω διάταξη, «υπό την εγγύηση του Κράτους». Δοθέντος δε ότι ο συνταγματικός νομοθέτης προσδιόρισε το «κράτος δικαίου» και ως «κοινωνικό κράτος», επιβάλλεται όπως, κατά τις εκδηλώσεις της αρχής του κράτους δικαίου, μην αγνοούνται οι κοινωνικές συνέπειες μίας τόσο αυστηρής εφαρμογής της νομιμότητας ώστε να μην είναι συμβατές με τις αρχές της δημοκρατικής κοινωνίας, όπως ο σεβασμός της αξίας του ανθρώπου (άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος), ως πρωταρχικής υποχρέωσης της Πολιτείας που θέτει εμπόδιο στη λήψη μέτρων αποκατάστασης της νομιμότητας που οδηγούν, όταν αυτά επιβάλλουν υπέρμετρη θυσία στο άτομο που τα υφίσταται, σε ουσιαστική εξόντωση, λόγω της αυστηρότητάς τους, του ατόμου αυτού. Για τον λόγο αυτό, σύμφωνα και με την απορρέουσα από την ως άνω αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου αρχή της αναλογικότητας, η οποία προβλέπεται πλέον και ρητά στο άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος, όπως ισχύει μετά την αναθεώρησή του με το Ψήφισμα της 6.4.2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, οι θεσπιζόμενοι από τον κοινό νομοθέτη και τη διοίκηση περιορισμοί στην άσκηση των ατομικών

δικαιωμάτων πρέπει να είναι πρόσφοροι, εύλογοι και αναγκαίοι για την επίτευξη του επιδιωκόμενου γενικού συμφέροντος, το οποίο δεν μπορεί να εξυπηρετηθεί με άλλο λιγότερο επαχθή τρόπο. Το Δικαστήριο, ασκώντας έλεγχο συνταγματικότητας του εφαρμοσθέντος νόμου, κρίνει αν το επιβαλλόμενο μέτρο είναι τέτοιας έντασης και διάρκειας που υπερακοντίζει καταδήλως τον επιδιωκόμενο δημόσιο σκοπό ή, κατά τη στάθμιση των αντικρουόμενων συμφερόντων, η θυσία που απαιτείται από τον πολίτη είναι ιδιαιτέρως δυσανάλογη σε σχέση με την εξυπηρέτηση του δημοσίου αυτού σκοπού, οπότε και αποφαινεται ότι η σχετική διάταξη που το προβλέπει ή η διοικητική πράξη το επιβάλλει αντίκειται στην ως άνω συνταγματική αρχή και είναι, ως εκ τούτου, ανίσχυρη (βλ. ΕλΣυν Ολομ. 503/2014 σκ. 5 και 13, 481/2014 σκ. ΙΙΒ και VI, 4686-7/2013 σκ. 5 και 13, 3655/2013 σκ. 5 και 13, 1196/2009, 2712/2008, 2437/2007, 2287/2005, 1492/2002, ΣτΕ Ολομ. 229/2014 σκ. 7 και 11, 228/2014 σκ. 6 και 10, ΑΠ Ολομ. 5/2013 κ.ά.).

21. Εξάλλου, η καθιερούμενη με το άρθρο 4 παράγραφος 1 του Συντάγματος αρχή της ισότητας αποτελεί νομικό κανόνα, ο οποίος δεσμεύει τον κοινό νομοθέτη και επιβάλλει την ομοιόμορφη μεταχείριση προσώπων που τελούν υπό τις ίδιες ή παρόμοιες συνθήκες, αποκλείοντας τόσο την έκδηλη άνιση μεταχείριση είτε με τη μορφή χαριστικού μέτρου ή προνομίου, που δεν συνδέεται με αξιολογικά κριτήρια είτε με την μορφή επιβολής αδικαιολόγητης επιβάρυνσης, όσο και την αυθαίρετη εξομοίωση διαφορετικών καταστάσεων ή την ενιαία μεταχείριση καταστάσεων που τελούν υπό διαφορετικές συνθήκες ή, αντίθετα, τη διαφορετική μεταχείριση των ίδιων ή παρόμοιων καταστάσεων (ΑΕΔ 1/2012 σκ. 6, 4/2007 σκ. 7 και 3/2007 σκ. 6, ΕλΣυν Ολομ. 172/2019 σκ. 10, 1388/2018 σκ. 7.2, 745, 744/2017 σκ. 3, 2654/2013, 2340/2009 κ.ά.). Συναφώς, είναι επιτρεπτή, σύμφωνα με την απορρέουσα από ίδιο άρθρο αρχή της αναλογικής ισότητας, η διαφοροποίηση, ποσοτική ή άλλη, κατά περίπτωση, καταστάσεων που δεν είναι όμοιες μεταξύ τους, με βάση κριτήρια αντικειμενικά και πρόσφορα να εξυπηρετήσουν κατά τρόπο συνταγματικώς ανεκτό τον σκοπό της διαφοροποίησης αυτής (πρβλ. ΑΕΔ 35, 34/1999, Ειδ. Δικαστήριο του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος 133/2009, ΣτΕ 1784/2009, 4333, 4331/1996, 930/1990).

22. Από τον συνδυασμό των άρθρων 16, 22 παρ. 3, 23 παρ. 2 εδ. β', 29 παρ. 3, 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 98 παρ. 1 περ. δ' και στ', 103 και 104 του Συντάγματος, συνάγεται ότι το Σύνταγμα κατοχυρώνει ως ιδιαίτερο θεσμό το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών (βλ. ΕλΣυν Ολομ. 137/2019 σκ. 12, 1388/2018 σκ. 8.3, 1277/2018 σκ. 13, 32/2018 σκ. VIΑ, 244/2017 σκ. VIΑ, πρβλ. ΑΕΔ 16/1983, ΑΠ 701/2014, 968/2013).

23. Περαιτέρω, οι προϋποθέσεις για την απονομή και την απώλεια του συνταξιοδοτικού δικαιώματος των δημοσίων υπαλλήλων προβλέπονται στον νόμο, οι όποιες δε επεμβάσεις στο ειδικό συνταξιοδοτικό τους καθεστώς πρέπει να είναι συναφείς προς τον υπηρετούμενο με αυτές δημόσιο σκοπό και εντός των ορίων που διαγράφονται από τις αρχές του κοινωνικού κράτους δικαίου και της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος). Στο πλαίσιο δε της κατά τα ανωτέρω λειτουργικής συνέχειας της υπαλληλικής με τη συνταξιοδοτική σχέση, όταν λαμβάνονται μέτρα ή κυρώσεις που οδηγούν στη μετά πάροδο μακρού χρόνου ανατροπή του ειδικού υπαλληλικού status των δημοσίων υπαλλήλων προς αποκατάσταση των θεμελιωδών συνταγματικών αρχών που διέπουν την πρόσβασή τους στις θέσεις αυτές και δη των αρχών της αξιοκρατίας, της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας, με συνέπεια την ανατροπή και των ωφελειών που αντλούν από τον δημοσίου δικαίου δεσμό που τους συνδέει με το Δημόσιο, όπως την καταβολή κύριας σύνταξης κατά το στάδιο εξόδου τους από την υπηρεσία, απαιτείται να διασφαλίζεται ότι τα μέτρα αυτά ή οι κυρώσεις, μεταξύ των οποίων και η τυχόν διάρρηξη της συνταξιοδοτικής σχέσης, συνάδουν προς τις ως άνω συνταγματικές ρυθμίσεις.

24. Επιπρόσθετα, απαιτείται να διασφαλίζεται, στο πλαίσιο των περιστάσεων εκάστης περίπτωσης, ότι η επέμβαση στη δημοσιούπαλληλική σχέση και οι αντανεκλαστικές της συνέπειες στη συνταξιοδοτική δεν θίγουν, ενόψει και της αρχής της αναλογικότητας, κατ' άρθρο 25 παρ. 1 δ' του Συντάγματος, τον πυρήνα ατομικών δικαιωμάτων, που απορρέουν από τη νομική αυτή κατάσταση και τη μακροχρόνια de facto απασχόληση του υπαλλήλου. Συγκεκριμένα, απαιτείται από την επέμβαση αυτή να μη θίγεται η προστασία της ανθρώπινης αξίας, κατ' άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, η οποία, θεωρούμενη στο πλαίσιο της λειτουργίας της υπαλληλικής και της συνδεδεμένης με αυτήν συνταξιοδοτικής σχέσης, επιβάλλει ως ιδιαίτερη πτυχή της κοινωνικής υπόστασης του ανθρώπου και στοιχείο του πυρήνα της προσωπικότητάς του την αναγνώριση περιουσιακών δικαιωμάτων και δη μίας κατ' αρχήν αμοιβής για την παρασχεθείσα εργασία και κατ' επέκταση μίας ανάλογης προς αυτήν συνταξιοδοτικής παροχής, στον βαθμό που εξαντλήθηκε η ενεργός υπηρεσία, από μόνο το πραγματικό γεγονός της μακροχρόνιας απασχόλησης του υπαλλήλου, υπό το φως και της κατ' άρθρο 25 παρ. 1 α' του Συντάγματος αρχής του κοινωνικού κράτους δικαίου.

25. Ειδικότερα, κατά τον δικαστικό έλεγχο της συμβατότητας των μέτρων ή των κυρώσεων αυτών προς τις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις απαιτείται να σταθμίζονται, υπό τις περιστάσεις κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης, η φύση του μέτρου ή της κύρωσης, η υποκειμενική συμπεριφορά του υπαλλήλου, η προσφορότητα και η αναγκαιότητα της επιβολής του μέτρου ή της κύρωσης για τη θεραπεία του δημοσίου σκοπού

που επιδιώκεται σε συνάρτηση και με τις συνολικές επιπτώσεις που συνεπάγονται για την προσωπική και οικονομική κατάσταση του υπαλλήλου, προκειμένου να διακριβωθεί ότι τηρήθηκε μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ του υπηρετούμενου δημοσίου σκοπού και της συνταγματικώς επιβεβλημένης προστασίας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και των διακυβευόμενων ατομικών δικαιωμάτων. Απαιτείται δε προεχόντως να σταθμίζεται το χρονικό σημείο στο οποίο επιβάλλονται τα μέτρα ή οι κυρώσεις σε σχέση με τον διανυθέντα συνολικό υπηρεσιακό και συνταξιοδοτικό βίο του υπαλλήλου αλλά και σε συνάρτηση με τον συνολικό εργασιακό του βίο ως εργαζόμενου.

26. Στο πλαίσιο αυτό, μέτρα ή κυρώσεις που λαμβάνονται σε χρόνο κατά τον οποίο έχει διανυθεί μακροχρόνια δημόσια υπηρεσία και έχουν συμπληρωθεί οι κατά νόμο χρονικές προϋποθέσεις συνταξιοδότησης, έχουν δε ως συνέπεια την ανατροπή της υπηρεσιακής και συνταξιοδοτικής σχέσης σε χρονικό σημείο κατά το οποίο έχει εξαντληθεί το μείζον μέρος του εργασιακού βίου του υπαλλήλου, ώστε αυτός να στερείται τόσο της σύνταξης του ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος όσο και των σχετικών κοινωνικοασφαλιστικών παροχών, θίγουν, κατά παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, τον πυρήνα του δικαιώματος στη σύνταξη των δημοσίων υπαλλήλων.

27. Εξάλλου, το άρθρο 1 του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (ΕΣΔΑ), το οποίο κυρώθηκε (μαζί με τη Σύμβαση) με το άρθρο πρώτο του ν.δ/τος 53/1974 (Α' 256) και έχει, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, υπέρτερη έναντι των κοινών νόμων τυπική ισχύ, ορίζει: «Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού, ειμή δια λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπομένους υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους. Αι προαναφερόμεναι διατάξεις δεν θίγουσι το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέση εν ισχύϊ νόμους ους ήθελε κρίνει αναγκαίους προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιον συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων».

28. Περιουσία, κατά την έννοια της διάταξης που παρατέθηκε στην προηγούμενη σκέψη, αποτελούν και οι έναντι των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης αξιώσεις για τη χορήγηση κοινωνικοασφαλιστικών εν γένει παροχών [βλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 14^{ης} Δεκεμβρίου 1999, Αντωνακόπουλος και λοιποί κατά Ελλάδα (37098/97), της 28^{ης} Μαρτίου 2000, Γεωργιάδης κατά Ελλάδα (41209/98), της 20^{ης} Ιουνίου 2002, Αζίνας κατά Κύπρου

(56679/00)]. Και τούτο, ανεξαρτήτως του αν η χορήγηση μιας παροχής κοινωνικής προστασίας προϋποθέτει ή μη την προηγούμενη καταβολή εισφορών (βλ. απόφ. ΕΔΔΑ, Grobelny, ο.π. σκ. 56). Αρκεί ότι η νομοθεσία του συμβαλλόμενου κράτους προβλέπει, ως δικαίωμα, τη χορήγησή της και συντρέχουν για την καταβολή της οι προϋποθέσεις του νόμου [βλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 18^{ης} Φεβρουαρίου 2009 (55707/00), Andrejeva κατά Λετονίας, σκ. 77, της 28^{ης} Απριλίου 2009, Rasmussen κατά Πολωνίας (38886/05), σκ. 71, Moskal ο.π., σκ. 38-40].

29. Περαιτέρω, κάθε επέμβαση σε προστατευόμενο κατά το ως άνω Πρωτόκολλο περιουσιακό δικαίωμα πρέπει να προβλέπεται από τον νόμο και να εξυπηρετείται με αυτή ένας θεμιτός σκοπός, ενώ πρέπει να τηρείται η αναλογικότητα, ώστε να εξασφαλίζεται μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ του γενικού συμφέροντος και της απαίτησης σεβασμού της περιουσίας των προσώπων [βλ. αποφ. ΕΔΔΑ, Grobelny, ο.π., σκ. 59, 60, της 26.4.2018 Čakarenić κατά Κροατίας (48921/13), σκ. 72 επ., Αποστολάκης κατά Ελλάδας (39574/07), σκ. 37, Broniowski κατά Πολωνίας (41443/96) σκ. 147-151]. Εξάλλου, κατά τη στάθμιση αυτή, ιδιαίτερα βαρύνουσα σημασία έχει α) η υποκειμενική συμπεριφορά του θιγόμενου, ήτοι εάν αυτός ήταν καλόπιστος και δεν συνετέλεσε με δικές του ενέργειες καθ' οιονδήποτε τρόπο στην έκδοση ευνοϊκής γι' αυτόν πράξης (βλ. αποφ. ΕΔΔΑ Čakarenić. ο.π., σκ. 82) ή αντίθετα εάν αυτός, εκμεταλλευόμενος αδυναμίες ή κενά του συστήματος επεδίωξε ή/και πέτυχε την έκδοση ευμενών για τον ίδιο πράξεων, οι οποίες δεν θα εκδίδονταν, εάν δεν είχαν μεσολαβήσει οι δικές του ενέργειες [πρβλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 28^{ης} Ιουνίου 2018, G.I.E.M S.R.L κατά Ιταλίας (1828/06), σκ. 301, της 13^{ης} Φεβρουαρίου 2018, Taşkaya κατά Τουρκίας (14004/06), σκ. 49-50, της 27^{ης} Μαΐου 2004, OGIS Institut Stanislas κατά Γαλλίας (42219/98) σκ. 69 και 71, της 23^{ης} Οκτωβρίου 1997, National & Provincial Building Society και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου (21319/93), σκ. 109] και β) η αρχή της καλής διακυβέρνησης, σύμφωνα με την οποία, η διοίκηση οφείλει να ενεργεί σε εύλογο χρόνο, με τον ενδεδειγμένο τρόπο και με συνέπεια (αποφ. ΕΔΔΑ Čakarenić. ο.π., σκ. 84, Moskal, ο.π., σκ. 72).

30. Η Ολομέλεια κρίνει ότι δεν τίθεται κατ' αρχήν ζήτημα αντίθεσης προς την αρχή της προβλεψιμότητας του δικαίου, απόρροια της αρχής του κράτους δικαίου, εκ της κατά τα ανωτέρω επέμβασης στο συνταξιοδοτικό δικαίωμα του δημοσίου υπαλλήλου που διορίστηκε με βάση μη ισχύον δικαιολογητικό, δοθέντος ότι αφενός στον Υπαλληλικό Κώδικα διαχρονικώς προβλέπεται το διοικητικό μέτρο της ανάκλησης της πράξης παράνομου διορισμού που προκλήθηκε ή υποβοηθήθηκε από τον διορισθέντα υπάλληλο καθ' οιονδήποτε χρόνο (βλ. προαναφερθέντα άρθρα 56 παρ. 2 του Υπαλληλικού Κώδικα, που κωδικοποιήθηκε με το άρθρο

μόνο του π.δ/τος 611/1977, άρθρο 20 του Υπαλληλικού Κώδικα, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2683/1999), οι δε κωδικοποιηθείσες ρυθμίσεις του οικείου Συνταξιοδοτικού Κώδικα, επί των οποίων έχει τηρηθεί η προβλεπόμενη στο άρθρο 73 παρ. 2 του Συντάγματος γνωμοδοτική διαδικασία, σαφώς προβλέπουν διαχρονικώς [βλ. άρθρα 1, 11 και 14 του Κώδικα, που κωδικοποιήθηκε με το π.δ. 1041/1979 (Α' 292), και τα ταυτάριθμα άρθρα των επόμενων Κωδίκων που κυρώθηκαν με το άρθρο πρώτο του π.δ/τος 166/2000 (Α' 153), και του π.δ/τος 169/2007] ότι δικαίωμα σε σύνταξη θεμελιώνει όποιος φέρει την υπαλληλική ιδιότητα, κατόπιν νομίμου διορισμού, εναρκτήριο δε σημείο της αναγνώρισης της υπηρεσίας ως συντάξιμης συνιστά, πλην των από τον νόμο καθοριζόμενων εξαιρέσεων, η δημοσίευση της πράξης διορισμού (βλ. προαναφερθέν άρθρο 14 παρ. 1 του ισχύοντος κατά τον κρίσιμο χρόνο Σ.Κ.). Εξάλλου, ζητήματα που αφορούν στη διαζευκτική ευχέρεια της Διοίκησης να ενεργοποιεί είτε τον μηχανισμό της ανάκλησης της πράξης διορισμού είτε εκείνον της πειθαρχικής διαδικασίας (βλ. άρθρα 211 και 213 του Υπαλληλικού Κώδικα, κωδικοποιηθέντος με το άρθρο πρώτο του π.δ/τος 611/1977), ανάγονται κατ' αρχήν στη νομιμότητα του μέτρου της ανάκλησης, επί των οποίων δεν δύναται να επιληφθεί το Δικαστήριο τούτο, στο πλαίσιο του παρεμπόμπτοντος ελέγχου νομιμότητας, αλλά τα κατά δικαιοδοσία αρμόδια διοικητικά δικαστήρια, εφόσον προβληθούν ενώπιόν τους σχετικοί ισχυρισμοί, εξασφαλίζοντας στον αιτούντα πλήρη, κατά τούτο, δικαστική προστασία. Σε κάθε πάντως περίπτωση, όταν διαπιστώνεται από την υπηρεσιακή Διοίκηση ότι δεν συνέτρεχαν οι νόμιμες προϋποθέσεις διορισμού και ότι ο προσληφθείς υπάλληλος δεν θα καθίστατο διοριστέος χωρίς τον πλαστό τίτλο σπουδών, η διοίκηση νομίμως προβαίνει κατ' αρχήν σε ανάκληση του διορισμού κατ' εφαρμογή του άρθρου 20 παρ. 2 του Υπαλληλικού Κώδικα και όχι σε ενεργοποίηση της πειθαρχικής διαδικασίας, ο δε υπάλληλος, ως εκ της ιδιότητάς του και της ειδικής σχέσης που τον συνδέει με το κράτος, η οποία διέπεται από την αρχή της νομιμότητας [βλ. άρθρο 103 παρ. 1 του Συντάγματος, 70 παρ. 1 και 71 του Υπαλληλικού Κώδικα (π.δ. 611/1977)], ενόψει και της υπαιτιότητας που τον βαρύνει ως προς την πρόκληση ή την υποβοήθηση του παράνομου διορισμού του, δεν δύναται να προσδοκά ευλόγως ότι θα διατηρήσει το ειδικό status του δημοσίου υπαλλήλου [πρβλ. απόφ. ΕΔΔΑ της 28^{ης} Απριλίου 2009 «Rasmussen κατά Πολωνίας» (38886/05)] και τις ωφέλειες που αποκόμισε από την παρανόμως συσταθείσα υπαλληλική σχέση, μεταξύ των οποίων και οι συνταξιοδοτικές [πρβλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 25^{ης} Ιουλίου 2013, Khondorkovskiy & Lebedev κατά Ρωσίας (11082/06 και 13772/05), σκ. 779, 780, 784].

31. Η Ολομέλεια διευκρινίζει όμως ότι η κατ' αρχήν συμβατότητα των συνταξιοδοτικών συνεπειών της ανάκλησης του παράνομου διορισμού, ως

διοικητικού μέτρου, προς τις ανωτέρω συνταγματικές αρχές του κράτους δικαίου και της αναλογικότητας, τελεί υπό την επιφύλαξη του χρονικού σημείου στο οποίο συντελείται η κατά τα ανωτέρω ανάκληση του διορισμού, ενόψει των επιπτώσεων που επιφέρει στην προσωπική και οικονομική κατάσταση του υπαλλήλου η ανάκληση αυτή, ώστε να διασφαλίζεται μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ αφενός του αποκαταστατικού σκοπού αυτής και των αντανταξιακών συνταξιοδοτικών μέτρων, αφετέρου των συνταγματικώς προστατευόμενων ατομικών δικαιωμάτων του υπαλλήλου.

32. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση που η ανάκληση της πράξης διορισμού, ακόμη και επί υπαίτιας συμπεριφοράς του παρανόμως διορισθέντος υπαλλήλου, χωρεί σε χρονικό σημείο κατά το οποίο ο υπάλληλος έχει εξαντλήσει τον υπηρεσιακό του βίο, έχοντας συμπληρώσει τις χρονικές προϋποθέσεις για τη θεμελίωση δικαιώματος σύνταξης από το Δημόσιο, αυτό δε έχει επωφεληθεί των υπηρεσιών του, χωρίς να έχει ασκήσει τη νόμιμη ευχέρειά του να προβεί σε έλεγχο της γνησιότητας των δικαιολογητικών διορισμού του, η πλήρης στέρηση της σύνταξης από το Δημόσιο, που αντιστοιχεί στην *de facto* παρασχεθείσα αυτή υπηρεσία, υπερακοντίζει τον κατ' αρχήν θεμιτό σκοπό που υπηρετούν τα σχετικά ως άνω μέτρα αποκατάστασης της τρωθείσας νομιμότητας και πλήττουν, κατά παραβίαση και της κατ' άρθρο 25 παρ. 1 δ' του Συντάγματος αρχής της αναλογικότητας, τον πυρήνα των δικαιωμάτων, που απορρέουν από την ανατραπείσα δημοσιούπαλληλική σχέση και τη μακροχρόνια *de facto* απασχόληση του υπαλλήλου. Τούτο δε διότι με την επιβολή των μέτρων αυτών διαρρηγγύεται, λόγω της δυσανάλογης θυσίας που υφίσταται ο ανωτέρω, η δίκαιη ισορροπία μεταξύ αφενός του σκοπού που αυτά υπηρετούν, ήτοι της αποκατάστασης των αρχών της αξιοκρατίας και της ισότητας κατά την πρόσβαση σε δημόσιες θέσεις και της εν γένει νομιμότητας, αφετέρου της προστασίας της αξίας του ανθρώπου, κατ' άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, η οποία σε συνδυασμό με την αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου, κατ' άρθρο 25 παρ. 1 α' του Συντάγματος, επιβάλλει, ενόψει της μακροχρόνιας απασχόλησης του έστω παρανόμως και με δική του υπαιτιότητα διορισθέντος υπαλλήλου στο Δημόσιο, ως στοιχείο της κοινωνικής του υπόστασης και της συνταγματικά προστατευτέας προσωπικότητάς του, την αναγνώριση σ' αυτόν περιουσιακών δικαιωμάτων, ειδικότερα δε μίας συνταξιοδοτικής παροχής σε συνάρτηση προς την παρασχεθείσα υπό τη δημοσιούπαλληλική ιδιότητα *de facto* υπηρεσία. Τυχόν δε εκπλήρωση εκ μέρους του απωλέσαντος τη δημοσιούπαλληλική ιδιότητα των όρων υπαγωγής σε άλλες μορφές κοινωνικής προστασίας με προνοιακό χαρακτήρα, που δεν συναρτώνται με την παροχή εργασίας, δεν αρκούν για να ισοσκελίσουν, υπό όρους

αναλογικής ισότητας κατ' άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος, την απώλεια κάθε περιουσιακής ωφέλειας από την ανατραπείσα υπαλληλική σχέση.

33. Περαιτέρω, οι εν λόγω συνταξιοδοτικές συνέπειες της ανάκλησης του παράνομου διορισμού κατά τον χρόνο εξόδου από την υπηρεσία, μετά παρέλευση μακρότατου χρόνου από τον διορισμό και τη συμπλήρωση των χρονικών προϋποθέσεων για τη θεμελίωση δικαιώματος σύνταξης, θεωρούμενες, σε συνδυασμό με τις λοιπές οικονομικής φύσης συνέπειες της ανάκλησης και δη τον κατ' αρχήν καταλογισμό του συνόλου των αποδοχών του υπαλλήλου, αλλά και λαμβανομένης υπόψιν της κατ' αρχήν συρρέουσας ποινικής του ευθύνης, αναλόγως των περιστάσεων κάθε περίπτωσης, για τα αδικήματα της απάτης και της πλαστογραφίας μετά χρήσεως, θα έθεταν, αναλόγως των συγκεκριμένων συνθηκών, ενόψει της βαρύτητας και της σφοδρότητας του συνόλου των συνεπειών, ζητήματα όχι απλώς κυρωτικού, αλλά και ποινικού χαρακτήρα της ίδιας της ανάκλησης και των παρεπόμενων αυτής μέτρων και, ως εκ τούτου, ζήτημα παραβίασης των εγγυήσεων των άρθρων 6 παρ. 1 και 2 και 7 της ΕΣΔΑ περί τεκμηρίου αθωότητας, ελλείψει καταδίκης από ποινικό δικαστήριο και, σε περίπτωση αμετάκλητης ποινικής καταδίκης του προσώπου, ζήτημα παραβίασης της κατ' άρθρο 4 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου αρχής «non bis in idem» [πρβλ. απόφ. ΕΔΔΑ της 19^{ης} Φεβρουαρίου 2013, Müller – Hartburg κατά Αυστρίας (47195/06), της 8^{ης} Ιουνίου 1976, Engel and others κατά Ολλανδίας (5100/71)].

34. Τέλος, η μη αναγνώριση ως συντάξιμης της διανυθείσας υπηρεσίας στο Δημόσιο λόγω ανάκλησης της πράξης διορισμού μετά πάροδο μακρότατου χρόνου από αυτόν και η εξ αυτού του λόγου μη θεμελίωση δικαιώματος σε σύνταξη αντιβαίνει και στο άρθρο 1 του (πρώτου) Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ (βλ. ανωτέρω σκ. 27επ.). Στο πλαίσιο αυτό, είναι μεν αληθές ότι κατ' αρχήν μία μη νομίμως συσταθείσα υπαλληλική σχέση και μάλιστα με δόλια σύμπραξη του παρανόμως διορισθέντος υπαλλήλου δεν ιδρύει ούτε κατά το εθνικό δίκαιο ούτε κατά το άρθρο 1 του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου νόμιμη αξίωση για καταβολή αποδοχών και σύνταξης, ως συνέχειας αυτής, πλην, η για μακρότατο χρόνο de facto απασχόληση του έστω κακόπιστου υπαλλήλου, χωρίς το Δημόσιο ως εργοδότης να ασκεί την προβλεπόμενη στον νόμο ευχέρειά του για έλεγχο της γνησιότητας των δικαιολογητικών, αρμοδιότητα που εντασσόταν στη σφαίρα ευθύνης του προς διασφάλιση των αρχών της αξιοκρατίας και της ισότητας στην πρόσβαση σε δημόσια θέση, γεννά κατά το εθνικό δίκαιο αξίωση του υπαλλήλου για καταβολή αμοιβής κάποιου ύψους και για καταβολή ανάλογης προς αυτήν σύνταξης, ενόψει όσων έγιναν δεκτά σε προηγούμενες σκέψεις. Η αξίωση δε αυτή εφόσον αναγνωρίζεται ως άνω κατά το εθνικό δίκαιο, εμπίπτει

συνακόλουθα και στο προστατευτικό πεδίο της οικείας διάταξης της ΕΣΔΑ [βλ. κατ' αναλογία απόφ. ΕΔΔΑ της 5^{ης} Ιανουαρίου 2000, Beyeler κατά Ιταλίας (33202/96), σκ. 104, 119]. Σε κάθε δε περίπτωση, η πλήρης στέρηση της σύνταξης του εν λόγω υπαλλήλου και η συνδεόμενη με αυτήν υγειονομική περίθαλψη χωρίς, υπό τις συγκεκριμένες κάθε φορά περιστάσεις, να παρέχεται η δυνατότητα ασφαλιστικής κάλυψης για τη διανυθείσα υπηρεσία από φορέα κοινωνικής ασφάλισης, διαταράσσει τη δίκαιη ισορροπία μεταξύ του κατ' αρχήν θεμιτού σκοπού του μέτρου και των δικαιωμάτων του υπαλλήλου και, ως εκ τούτου, παραβιάζει τη διάταξη αυτή της ΕΣΔΑ [πρβλ. απόφ. ΕΔΔΑ της 22ας Οκτωβρίου 2009, Αποστολάκης κατά Ελλάδος (39574/07)].

35. Το Δικαστήριο θεωρεί πάντως ότι ελλείπει των απαιτούμενων τυπικών προσόντων, οι υπηρεσίες που παρασχέθηκαν από τον υπό τις ως άνω συνθήκες διορισθέντα υπάλληλο δεν δύνανται να αποτιμηθούν στο ίδιο ύψος με τις υπηρεσίες του πληρούντος τα σχετικά τυπικά προσόντα, ενώ η υπαίτια συμπεριφορά του κατά την πρόσληψη τον στερεί και από τη νόμιμη κατά το δίκαιο προσδοκία ή δικαιολογημένη εμπιστοσύνη για την απόληψη των αυτών με τον νομίμως διορισθέντα υπάλληλο αποδοχών και σύνταξης. Τούτο δε καθόσον, κατά παραβίαση της αρχής της ισότητας, η απόληψη του συνόλου της σύνταξης θα εξομοίωνε τον νομίμως με τον παρανόμως διορισθέντα υπάλληλο, αναιρώντας απολύτως την πρακτική αποτελεσματικότητα των συνταγματικών αρχών του κράτους δικαίου και της αξιοκρατίας που επιβάλλουν σε περιπτώσεις ως η προκείμενη τη λήψη μέτρων αποκαταστατικού και αποτρεπτικού χαρακτήρα.

36. Ελλείπει ειδικής προς τούτο νομοθετικής ρύθμισης, το Δικαστήριο κρίνει, κατά πλειοψηφία, ότι δύναται το Δικαστήριο στο πλαίσιο της παροχής δικαστικής προστασίας και εφαρμογής των γενικών αρχών της αναλογικότητας και της αναλογικής ισότητας να προβεί σε πρωτογενή καθορισμό του ύψους της καταβλητέας σύνταξης, χωρίς η διαπλαστική του αυτή εξουσία, ευθέως απορρέουσα από τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1, 20 παρ. 1 και 25 παρ. 1 δ' του Συντάγματος να αντιβαίνει στην αρχή της διάκρισης των λειτουργιών (άρθρο 26 παρ. 1 και 3 του Συντάγματος) και να υποκαθιστά το δικαστικώς ανέλεγκτο περιθώριο ουσιαστικής πολιτικής εκτίμησης του νομοθέτη, στον βαθμό που η ίδια η δικαστική κρίση απαιτείται να είναι σύμφωνη προς τις ανωτέρω συνταγματικές αρχές. Επιπρόσθετα, δεν τίθεται ζήτημα μη τήρησης της διαδικαστικής συνταγματικής εγγύησης της προηγούμενης γνωμοδότησης από την Ολομέλεια του Δικαστηρίου, κατ' άρθρο 73 παρ. 2 του Συντάγματος, αφού με τον προσδιορισμό του ποσού της καταβλητέας σύνταξης, το Δικαστήριο δεν υποκαθιστά τον νομοθέτη κατά την οργάνωση ή την πρωτογενή ρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος, αλλά καθορίζει την έκταση του

συνταξιοδοτικού δικαιώματος σε συνδυασμό με τη συνταγματική αρχή της αναλογικότητας. Δηλαδή, το Δικαστήριο μετριάζει, σύμφωνα με το Σύνταγμα και τη σύμφωνη με αυτό ερμηνεία του νόμου, τα δυσμενή αποτελέσματα μίας απορριπτικής του αιτήματος συνταξιοδότησης πράξης, αντί να τα αδρανοποιεί εντελώς, όπως στην περίπτωση της ακύρωσής της και της υποχρέωσης της διοίκησης να καταβάλει πλήρη σύνταξη. Οφείλει δε ο δικαστής κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή των διατάξεων της κοινής νομοθεσίας που άπτονται του συνταξιοδοτικού δικαιώματος να προστρέχει στο κρίσιμο για την όλη έννομη τάξη περιεχόμενο της συνταγματικής αρχής της αναλογικότητας.

37. Συγκεκριμένα, και σύμφωνα με όσα έγιναν ήδη δεκτά, στο πλαίσιο των συνταξιοδοτικών διαφορών, το Δικαστήριο, ως δικαστήριο ουσίας, δικάζον επί έφεσης κατά πράξης συνταξιοδοτικού οργάνου, με την οποία δεν αναγνωρίζεται υπηρεσία ως συντάξιμη λόγω ανάκλησης της πράξης διορισμού ή ανακαλείται πράξη κανονισμού σύνταξης για την ίδια αιτία, έχει κατ' αρχήν πλήρη δικαιοδοσία επί της διαφοράς, κατ' άρθρο 49 παρ. 2 του π.δ/τος 1225/1981, προς διασφάλιση κατά τον μέγιστο βαθμό της πλήρους και αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 της ΕΣΔΑ. Ειδικότερα, το Ελεγκτικό Συνέδριο, κατά τον έλεγχο νομιμότητας της προσβαλλόμενης πράξης, όταν κρίνει ότι η άρνηση της Διοίκησης να αναγνωρίσει τον διανυθέντα χρόνο στο Δημόσιο ως συντάξιμο αντίκειται στην αρχή της αναλογικότητας, δύναται να προβεί σε ιδίαν αυτού ουσιαστική κρίση τόσο επί της υποχρέωσης της Διοίκησης να αναγνωρίσει τον χρόνο αυτόν υπηρεσίας όσο και ως προς διαμόρφωση του περιεχομένου του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, κατ' εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας, εφόσον δεν υφίσταται σχετικός νομοθετικός κανόνας, στον βαθμό που πάντως η συνταξιοδοτική διοίκηση έχει εξετάσει τις σχετικές προϋποθέσεις και δεν θίγονται τα δικαιώματα άμυνας του διαδίκου. Τούτο δε, όμως, όπως ρητά σημειώνεται από το Δικαστήριο, μέχρι το σχετικό ζήτημα της δικαιούμενης από τον παρανόμως διορισθέντα υπάλληλο σύνταξης ρυθμιστεί νομοθετικώς με τη θέσπιση ειδικών περί τούτου διατάξεων.

38. Το Δικαστήριο κρίνει ότι κατά τον προσδιορισμό του ποσού της καταβλητέας σύνταξης υπαλλήλου που απώλεσε το υπαλληλικό του status συνεπεία παράνομου διορισμού του λόγω πλαστότητας του κύριου τίτλου σπουδών του που αποτέλεσε προσόν διορισμού του και χωρίς την κατοχή του οποίου δεν θα καθίστατο διοριστέος, όπως στην προκειμένη περίπτωση, απαιτείται, για λόγους ασφάλειας δικαίου και ίσου μέτρου κρίσης να ληφθούν υπόψη κριτήρια που συνεπάγονται μία in abstracto και όχι μία εξατομικευμένη in concreto κρίση για κάθε περίπτωση παρανόμως

διορισθέντος υπαλλήλου, με την επιφύλαξη όταν από την έλλειψη του τυπικού προσόντος διορισμού και τις παρασχεθείσες από αυτόν υπηρεσίες εγείρεται ζήτημα που αφορά στην υγεία ή την ασφάλεια των πολιτών. Ειδικότερα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα ακόλουθα: (α) Το ποσό της καταβλητέας σύνταξης δεν μπορεί να ισούται με το ποσό που θα ελάμβανε ο υπάλληλος εάν είχε νομίμως συσταθεί η υπαλληλική του σχέση, καθόσον τούτο θα έθιγε κατά τα προεκτεθέντα την αρχή της ισότητας εξομοιώνοντας ανόμιμες μεταξύ τους κατηγορίες, ήτοι τον νομίμως με τον παρανόμως προσληφθέντα υπάλληλο, καθώς και τις αρχές της αξιοκρατίας, της ισότητας και της διαφάνειας κατά την πρόσβαση σε δημόσιες θέσεις. (β) Το εν λόγω ποσό πρέπει, πάντως, να τελεί σε κάποια αναλογία προς τις αποδοχές ενεργείας, που συνιστά, άλλωστε, εγγενές στοιχείο του συστήματος επαγγελματικής ασφάλισης, παρά το γεγονός ότι η ανάκληση της πράξης διορισμού άγει σε κατ' αρχήν υποχρέωση επιστροφής προς τον εργοδότη του συνόλου των αποδοχών, μέρος των οποίων συνιστούν και οι ασφαλιστικές εισφορές. Και τούτο, διότι, όπως έγινε δεκτό, η μακροχρόνια απασχόληση του υπαλλήλου στο Δημόσιο, ενόψει των αρχών της προστασίας της αξίας του ανθρώπου και του κοινωνικού κράτους δικαίου, επιβάλλει την αναγνώριση περιουσιακού δικαιώματος τόσο σε κάποιου ύψους αποδοχές, μέρος των οποίων συνιστούν οι καταβληθείσες εισφορές, όσο και σε κάποιου ύψους σύνταξη. Στο πλαίσιο δε του καθορισμού της σύνταξης και ελλείψει ειδικής νομοθετικής διάταξης, θα ήταν σύμφωνη προς τις ανωτέρω αρχές η ανεύρεση μίας προσήκουσας υπό τις περιστάσεις αναλογίας προς τις αποδοχές ενεργείας σε ύψος κατώτερο εκείνο της αντιστοιχούσας σε νομίμως διορισθέντα υπάλληλο. (γ) Το ως άνω ποσό δεν μπορεί να είναι κατώτερο από το κατώτατο όριο σύνταξης, κατ' άρθρο 55 παρ. 5 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, ως ίσχυε κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο. Και τούτο, διότι το κατώτατο αυτό όριο σύνταξης, καθιερωθέν το πρώτον με το ν.δ. 1371/1973 (Α' 79) και έκτοτε περιληφθέν σε όλους τους διαδοχικώς εκδοθέντες Συνταξιοδοτικούς Κώδικες (βλ. άρθρο 55 του π.δ/τος 1041/1979 και τα προεκτεθέντα ταυτάριθμα άρθρα των π.δ/των 166/2000 και 169/2007), συνιστά μερική υπέρ των συνταξιούχων απόκλιση από τους κανόνες εκκαθάρισης του ύψους της σύνταξης, όπως αυτοί προβλέπονται στο σύστημα του ίδιου Κώδικα, σκοπεί δε στην εξασφάλιση στο πλαίσιο του ειδικού αυτού συστήματος μίας ελάχιστης, αναγκαίας για την αξιοπρεπή διαβίωση του δικαιούχου συνταξιοδοτικής παροχής, ενόψει των απορρεουσών από το Σύνταγμα αρχών του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και του κοινωνικού κράτους δικαίου (βλ. ΕλΣυν Ολομ. πρακτ. 2^{ης} Ειδικής Συνεδρίασης της 12^{ης} Αυγούστου 2015). Η ελάχιστη αυτή παροχή, σε αρμονία με την γενικότερη οικονομία του ειδικού συνταξιοδοτικού συστήματος των δημοσίων υπαλλήλων, υπολογίζεται μεν σε συνάρτηση με συγκεκριμένα μισθολογικά μεγέθη (βλ. άρθρο 55 παρ. 5, όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω

χρόνο, που προέβλεπε ότι «(...) Το κατώτατο όριο σύνταξης ή βοηθήματος των συνταξιούχων και βοηθηματούχων του Δημοσίου γενικά, καθορίζεται, χωρίς το συνυπολογισμό του επιδόματος εξομάλυνσης, καθώς και του τυχόν καταβαλλόμενου επιδόματος ανικανότητας, σε ποσοστό τριάντα επτά επί τοις εκατό (37%) του μηνιαίου βασικού μισθού του εισαγωγικού μισθολογικού κλιμακίου της ΠΕ κατηγορίας, «όπως αυτός ίσχυε την 31.10.2011»), όχι, όμως, σε αναλογία με τις αποδοχές ενεργείας και τη συντάξιμη υπηρεσία του δικαιούχου. Συνεπώς, δύναται να αξιοποιηθεί ως ελάχιστη βάση του καταβλητέου στην κατηγορία αυτή συνταξιούχων ποσού.

39. Ενόψει των κριτηρίων αυτών και της αρχής της αναλογικής ισότητας διαμορφώθηκαν στην Ολομέλεια οι ακόλουθες επιμέρους γνώμες:

(α) Κατά τη γνώμη του Προέδρου Ιωάννη Σαρμά, της Αντιπροέδρου Μαρίας Αθανασοπούλου και των Συμβούλων Κωνσταντίνας Ζώη, Δέσποινας Καββαδία - Κωνσταντάρα, Βασιλικής Προβίδη, Ευαγγελίας Σεραφή, Νεκταρίας Δουλιανάκη και Νικολέτας Ρένεση, για τον προσδιορισμό της καταβλητέας σύνταξης στον υπάλληλο, του οποίου ο διορισμός ανακλήθηκε ως παράνομος λόγω υπαίτιας πρόκλησης ή υποβοήθησης από τον ίδιο της διαπιστωθείσας παρανομίας, το χρηματικό ποσό που αντιστοιχεί στο τυπικό προσόν επί του οποίου υπήρξε η ανωτέρω παραποίηση, δεν πρέπει να ληφθεί υπόψη. Τούτο διότι το συγκεκριμένο ποσό συνιστά πρόσθετη οικονομική απολαβή, που στηρίζεται σε αναληθές και επομένως άκυρο δικαιολογητικό, το οποίο τεκμηριώνει μια πεπλανημένη εικόνα τυπικών προσόντων για τον απασχολούμενο υπάλληλο. Για τον λόγο αυτόν και εφόσον η πρόσθετη αυτή χρηματική απολαβή δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από το προσκομιζόμενο δικαιολογητικό, εξαιτίας της ακυρότητάς του, είναι μη νόμιμη και δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη. Ως εκ τούτου, στη συγκεκριμένη κατηγορία υπαλλήλων, οι οποίοι διήνυσαν μεγάλο μέρος του υπηρεσιακού τους βίου επικαλούμενοι προσόντα δυνάμει εν γνώσει τους πλαστών δικαιολογητικών, η εύλογη ποσοτικά σχέση, που πρέπει να υπάρχει μεταξύ των αποδοχών ενεργείας που λάμβανε ο υπάλληλος και εκείνων που προσδιορίζονται από τη συνταξιοδοτική διοίκηση ως συντάξιμες, θα πρέπει να υπολογιστεί όχι με βάση τις πράγματι - ενόψει του ως άνω ψευδούς δικαιολογητικού - καταβληθείσες σε αυτούς αποδοχές, αλλά με εκείνες που θα έπρεπε να είχαν καταβληθεί στους υπαλλήλους αυτούς, χωρίς τον συνυπολογισμό του ποσού που αντιστοιχεί στο αναληθές τυπικό προσόν τους. Συνεπώς, εφόσον η διαπιστούμενη πλαστότητα εντοπίζεται στον τίτλο σπουδών, ο οποίος αποτέλεσε προσόν διορισμού του υπαλλήλου στη συγκεκριμένη οργανική θέση και εξαιτίας του οποίου τοποθετήθηκε πεπλανημένα σε συγκεκριμένη μισθολογική κατηγορία προσωπικού (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ, ΥΕ), οι συντάξιμες αποδοχές του, αφού ληφθεί υπόψη η αντίστοιχη

υπηρεσιακή του εξέλιξη σύμφωνα με τα έτη υπηρεσίας του στο Δημόσιο, πρέπει να προσδιοριστούν με βάση τις αποδοχές της προηγούμενης μισθολογικής κατηγορίας από εκείνη στην οποία κατά τα ανωτέρω πεπλανημένως είχε τοποθετηθεί και στην οποία ο υπάλληλος κατά τα αληθή τυπικά του προσόντα πράγματι ανήκει. (β) Κατά τη γνώμη των Συμβούλων Βιργινίας Σκευή, Κωνσταντίνου Παραθύρα, Ασημίνας Σακελλαρίου και Γεωργίας Παπαναγοπούλου, το ποσό της καταβαλλόμενης σύνταξης πρέπει να οριστεί στα 7/10 της σύνταξης του νομίμως διορισθέντος υπαλλήλου, τούτο δε στον βαθμό που το καταβλητέο αυτό ποσό είναι ίσο με την αναλογία σύνταξης που αναγνωρίζεται στους κατά μεταβίβαση συνταξιούχους, οι οποίοι αντλούν το δικαίωμά τους από τους δημοσίους υπαλλήλους (άρθρα 5 και 18 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα), στο πλαίσιο της συνταγματικής προστασίας της οικογένειας (άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος), χωρίς να έχουν παράσχει οι ίδιοι εργασία στο Δημόσιο, αναλογία, που κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο, ανερχόταν στα 7/10 της σύνταξης του δημοσίου υπαλλήλου. Το μέτρο αυτό της αναλογίας, ήτοι τα 7/10 της σύνταξης του νομίμως διορισθέντος υπαλλήλου κρίνεται εύλογο, υπό τις περιστάσεις αυτές, για τον προσδιορισμό του καταβλητέου ποσού σε υπάλληλο του οποίου ανακλήθηκε ο διορισμός ως παράνομος μετά πάροδο μακρού χρόνου λόγω υπαίτιας πρόκλησης ή υποβοήθησης αυτού, στο πλαίσιο μίας δίκαιης ισορροπίας μεταξύ του υπηρετούμενου σκοπού και των ατομικών δικαιωμάτων του υπαλλήλου, ενώ η αναλογία αυτή των 7/10 δεν πρέπει να συναρτάται με τυχόν επιγενομένη νομοθετική μείωση της αναλογίας (ποσοστού) σύνταξης των κατά μεταβίβαση συνταξιούχων μέχρις ότου ρυθμιστεί ειδικώς από το νομοθέτη το ύψος της καταβλητέας σύνταξης στην κατηγορία αυτή δικαιούχων. (γ) Κατά τη γνώμη της Αντιπροέδρου Αγγελικής Μαυρουδή και των Συμβούλων Γεωργίας Τζομάκα, Δημητρίου Τσακανίκα και Κωνσταντίνου Κρέπη, η καταβαλλόμενη σύνταξη πρέπει να οριστεί στο κατώτατο όριο σύνταξης, κατ' άρθρο 55 παρ. 5 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, ως ίσχυε κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο. Τούτο δε διότι, το ποσό αυτό σύνταξης κρίνεται το προσήκον ενόψει του ότι ο παράνομος διορισμός του υπαλλήλου προκλήθηκε ή υποβοηθήθηκε από τον ίδιο, ενώ το ύψος της παροχής αυτής κρίνεται πρόσφορο, κατάλληλο και αναγκαίο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, δοθέντος ότι δεν υφίσταται εναλλακτικό μέτρο δυνάμενο να εξυπηρετήσει εξίσου αποτελεσματικά την αποκατάσταση των προαναφερθεισών συνταγματικών αρχών της αξιοκρατίας και της ισότητας στην πρόσβαση σε δημόσιες θέσεις με την άμεση απομάκρυνση του μη πληρούντος τα τυπικά προσόντα υπαλλήλου, καθώς και των οικονομικών συμφερόντων του Δημοσίου.

40. Μετά από διαλογική συζήτηση, τα μέλη που διατύπωσαν τις υπό τις στοιχεία β' και γ' γνώμες προσχώρησαν, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο

άρθρο 11 παρ. 2 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο (ν. 4129/2013, Α' 52), στην υπό στοιχ. α' γνώμη, με αποτέλεσμα τον σχηματισμό πλειοψηφίας δεκαέξι (16) μελών. Ενόψει αυτών, το Δικαστήριο κρίνει ότι με την ως άνω διαμορφωθείσα αναλογία σύνταξης, η οποία αντιστοιχεί στο τυπικό προσόν της κατηγορίας που πράγματι κατείχε ο παρανόμως διορισθείς υπάλληλος, καίτοι δεν ήταν αυτό του διορισμού του, αποτρέπεται το ενδεχόμενο, ενόψει της βαρύτητας και της σφοδρότητας του συνόλου των συνεπειών της ανάκλησης του παράνομου διορισμού (καταλογισμός αποδοχών και μη καταβολή σύνταξης) που ενδέχεται αυτή να επιφέρει, να τεθεί ζήτημα ένταξής της στην έννοια της «ποινήs» και παραβίασης των άρθρων 6 παρ. 1 και 7 της ΕΣΔΑ και, σε περίπτωση αμετάκλητης ποινικής καταδίκης του προσώπου για ποινικό αδίκημα ταυτιζόμενο με το πραγματικό της υπαίτιας πρόκλησης ή υποβοήθησης του παράνομου διορισμού, ζήτημα παραβίασης της κατ' άρθρο 4 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου αρχής «non bis in idem» (βλ. ανωτέρω σκέψη 33).

41. Επιπρόσθετα, ο καθορισμός με δικαστική απόφαση, στο πλαίσιο πλήρους δικαιοδοσίας επί της οικείας συνταξιοδοτικής διαφοράς, με την ως άνω διαμορφωθείσα αναλογία της καταβαλλόμενης στον παρανόμως διορισθέντα, πλην μακροχρονίως απασχοληθέντα υπάλληλο στο Δημόσιο σύνταξης, σε σχέση με την καταβαλλόμενη στον νομίμως διορισθέντα υπάλληλο σύνταξη, τελεί σε αρμονία και με το άρθρο 1 του (πρώτου) Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Και τούτο, καθόσον η ανάκληση του διορισμού, ως επέμβαση στην περιουσία του υπαλλήλου αυτού, όπως αναγνωρίζεται από το εθνικό δίκαιο, εκκίνησε με μία διοικητική διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας ο υπάλληλος μπορούσε να ασκήσει λυσιτελώς τα δικαιώματα άμυνάς του διά του ουσιάδους τύπου της προηγούμενης ακρόασης (άρθρα 20 παρ. 2 του Υπαλληλικού Κώδικα, 20 παρ. 2 του Συντάγματος και 6 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας), ενώ κατά της διοικητικής αυτής πράξης μπορούσε να προσφύγει στο αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο ασκώντας αίτηση ακύρωσης, στο πλαίσιο της οποίας μπορούσε να έχει πλήρη και αποτελεσματική προστασία. Εν συνεχεία, κατά της πράξης του συνταξιοδοτικού οργάνου με την οποία απορρίπτεται αίτημα συνταξιοδότησης ή ανακαλείται πράξη κανονισμού σύνταξης δύναται να προβάλει λυσιτελώς ισχυρισμούς επί της ουσίας για το συνταξιοδοτικό του δικαίωμα ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου, το οποίο, ενόψει του άρθρου 49 παρ. 2 του π.δ/τος 1225/1981 και της πλήρους δικαιοδοσίας που διαθέτει, δύναται να καθορίσει το ύψος του σχετικού δικαιώματος [πρβλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 14^{ης} Ιουνίου 2016, Φιλίππου κατά Κύπρου (71148/2010) σκ. 70, 71, της 22ας Οκτωβρίου 2009, Αποστολάκης κατά Ελλάδος (39574/07), σκ. 38, 39, της 18^{ης} Οκτωβρίου 2005, Banfield κατά Ηνωμένου Βασιλείου (6223/04), της 20^{ης} Ιουνίου 2002, Αζίνας κατά Κύπρου (56679/00), σκ. 43 έως 46], στο πλαίσιο δε αυτό μία εύλογη και σύμμετρη

μείωση του ύψους της σύνταξης δεν παραβιάζει την διάταξη αυτή της ΕΣΔΑ [βλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 1^{ης} Σεπτεμβρίου 2015, Da Silva Carvalho Rico κατά Πορτογαλίας (13341/14) και της 15^{ης} Απριλίου 2014, Stefanetti και λοιποί κατά Ιταλίας (21838/10)].

42. Μειοψήφησαν οι Αντιπρόεδροι Σωτηρία Ντούνη, Μαρία Βλαχάκη, Άννα Λιγωμένου, Γεωργία Μαραγκού και οι Σύμβουλοι Ευαγγελία - Ελισάβετ Κουλουμπίνη, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου και Ειρήνη Κατσικέρη, οι οποίες διατύπωσαν την ακόλουθη γνώμη: Ελλείπει ειδικής νομοθετικής διάταξης που να καθορίζει το ύψος των αποδοχών, των αναλογουσών σ' αυτές εισφορών και των σε συνάρτηση προς τις αποδοχές συνταξιοδοτικών παροχών, γι' αυτήν την κατηγορία εργαζομένων, δεν δύναται να προβεί το ίδιο το Δικαστήριο, στο πλαίσιο της κατ' άρθρο 49 του π.δ/τος 1225/1981 πλήρους δικαιοδοσίας του και κατ' εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας, σε ρύθμιση της συνταξιοδοτικής κατάστασης διά του κανονισμού σύνταξης διάφορης και δη μικρότερης αυτής που θα δικαιούνται εάν είχαν διοριστεί νομίμως. Και τούτο, διότι αντίθετη εκδοχή θα προσέκρουε στην κατ' άρθρο 26 παρ. 1 και 3 του Συντάγματος αρχή της διάκρισης της νομοθετικής από τη δικαστική λειτουργία, αφού ο δικαστικός έλεγχος της αρχής της αναλογικότητας συνιστά έλεγχο ορίων της νομοθετικής και της διοικητικής δράσης που άγει σε αποκατάσταση της τρωθείσας συνταγματικής νομιμότητας μέσω της εξάλειψης των αποτελεσμάτων της παράνομης ρύθμισης διοικητικής πράξης και όχι σε θεσμική υποκατάσταση του νομοθετικού οργάνου διά της το πρώτον από τον δικαστή ρύθμισης της νομικής κατάστασης του ατόμου (πρβλ. απόφαση του Γαλλικού Συνταγματικού Συμβουλίου της 9.12.2011, 2011-204 QPC, σκ. 4, απόφ. Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ στην υπόθεση «United States v. Bajakajian», πρβλ ΕλΣυν Ολομ 244/2017). Και ενώ, στο σκέλος του καταλογισμού των αποδοχών, που αποσκοπεί στην ανατροπή των ήδη αποκομισθεισών ωφελειών που απορρέουν από το απολεσθέν υπαλληλικό status και στην ανόρθωση των ήδη προσβληθέντων οικονομικών συμφερόντων του Δημοσίου είναι νοητός ο κατ' εφαρμογή της συνταγματικής αρχής της αναλογικότητας μετριασμός των δυσμενών εννόμων συνεπειών και η μείωση του επιστρεπτέου ποσού κατόπιν στάθμισης των πραγματικών περιστάσεων εκάστης περίπτωσης (βλ. ΕλΣυν Ολομ. 890/2016, 2927/2015), τούτος δεν είναι νοητός κατά τη διάπλαση και ρύθμιση της συνταξιοδοτικής κατάστασης, στοιχείο της οποίας συνιστά και ο κανονισμός σύνταξης σε ορισμένο ύψος, καθόσον μία τέτοια δικαστική επέμβαση θα υπερέβαινε το πλαίσιο του οριακού ελέγχου της εφαρμογής της αρχής της αναλογικότητας και θα ισοδυναμούσε με θέσπιση νέας διάταξης, ήτοι με άσκηση νομοθετικής εξουσίας, χωρίς μάλιστα την τήρηση της διαδικαστικής συνταγματικής εγγύησης της προηγούμενης

γνωμοδότησης από την Ολομέλεια του Δικαστηρίου, κατ' άρθρο 73 παρ. 2 του Συντάγματος. Πλην όμως, η γνώμη αυτή δεν κράτησε.

43. Μειοψήφησαν, επίσης, οι Σύμβουλοι Αγγελική Μυλωνά, Βασιλική Σοφιανού και Δέσποινα Τζούμα, οι οποίες διατύπωσαν την ακόλουθη γνώμη: 43.1. Στην περίπτωση που η ανάκληση της πράξης διορισμού και επί υπαίτιας συμπεριφοράς του παρανόμως διορισθέντος υπαλλήλου, χωρεί μετά πάροδο μακρότατου χρόνου από τον διορισμό, πολλώ δε μάλλον κατά τη λήξη της υπαλληλικής σχέσης και τη συμπλήρωση των χρονικών προϋποθέσεων για τη θεμελίωση δικαιώματος σύνταξης από το Δημόσιο, το οποίο έχει επωφεληθεί καθ' όλο το διάστημα των υπηρεσιών του, χωρίς να έχει ασκήσει τη νόμιμη ευχέρειά του να προβεί σε έλεγχο της γνησιότητας των δικαιολογητικών διορισμού προς διασφάλιση των αρχών της αξιοκρατίας και της ισότητας κατά την πρόσβαση σε δημόσιες θέσεις (άρθρα 4 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 103 του Συντάγματος), η πλήρης στέρηση της σύνταξης από το Δημόσιο, που αντιστοιχεί στην *de facto* παρασχεθείσα αυτή υπηρεσία, παρ' ότι αυτή δεν ανταποκρίνεται στα τυπικά προσόντα της θέσης, και η συνδεόμενη με αυτήν υγειονομική περίθαλψη (βλ. ενδεικτικά άρθρα 3 και 4 της ΚΥΑ αρ. οικ. 2/7029/0094/17.2.05, Β' 213, ήδη άρθρο 44 του ν. 4387/2016, Α' 85), αντίκειται στις απορρέουσες από τα άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 25 παρ. 1 α και δ του Συντάγματος αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας και της αναλογικότητας θίγοντας τον πυρήνα της αξίας του ανθρώπου, κατ' άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, που επιβάλλει, ενόψει και της αρχής του κοινωνικού κράτους δικαίου, κατ' άρθρο 25 παρ. 1 α του Συντάγματος, την αναγνώριση περιουσιακών δικαιωμάτων, κατ' άρθρο 17 παρ. 1 του Συντάγματος, ως αμοιβή για επί μακρό χρόνο παροχή εργασίας. 43.2. Ειδικότερα, η λήψη των μέτρων αυτών στο συγκεκριμένο χρονικό σημείο, κατά παράβαση των αρχών της ασφάλειας δικαίου, της σαφήνειας και της προβλεψιμότητας, αναιρεί τη σαφή και προβλέψιμη εφαρμογή των σχετικών διατάξεων που απαιτείται και επί υπαίτιων συμπεριφορών των διοικουμένων, αφού καθίσταται διαρκώς και επ' αόριστον μετέωρη η συνταξιοδοτική κατάσταση του υπαλλήλου, τελούσα υπό τη διαρκή διαλυτική αίρεση του ελέγχου της νομιμότητας της αρχικής του πρόσληψης από τη Διοίκηση, επιφέροντας επαχθέστερες και ανυπολόγιστες επιπτώσεις στην προσωπική του κατάσταση, θίγοντας τον πυρήνα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας κατά το άρθρο 2 του Συντάγματος, εάν ληφθεί υπόψιν η κατ' αρχήν υποχρέωση της Διοίκησης να αναζητήσει και το σύνολο των μισθολογικών απολαβών που αυτός έχει εισπράξει. Συνεπώς, ανεξαρτήτως του ότι ενόψει των ως άνω συνταγματικών αρχών, θα απαιτείτο κατ' αρχήν νομοθετική θέσπιση σαφούς χρονικού ορίου εντός του οποίου θα μπορούσε να χωρήσει η ανάκληση του παράνομου διορισμού με αναδρομικές έννομες συνέπειες και με τις ανωτέρω συνταξιοδοτικές

επιπτώσεις, ώστε να είναι σε θέση ακόμη και ο παρανόμως διορισθείς, έστω και με δική του σκόπιμη ενέργεια, υπάλληλος να αμυνθεί αποτελεσματικά και να εκτιμηθούν τόσο από τη Διοίκηση όσο και από τα οικεία δικαστήρια επίκαιρα και αξιόπιστα αποδεικτικά στοιχεία (πρβλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 3.3.2015, Dimitrovi κατά Βουλγαρίας, σκέψεις 45 και 46, της 9.2.2013 Oleksandr Volkof κατά Ουκρανίας, σκ. 137 και 139 για την λόγω μη πρόβλεψης παραγραφής αντίθεσης εθνικής ρύθμισης στο άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, της 22.10.1996, Stubbings κατά Ηνωμένου Βασιλείου, σκ. 51, ΣτΕ Ολομ. 3312, 1738/2017), πάντως η λήψη των ανταναικλαστικών της ανάκλησης συνταξιοδοτικών μέτρων υπό τις ανωτέρω περιστάσεις, είναι σε κάθε περίπτωση αντίθετη προς τις αρχές αυτές. 43.3. Για τους υπάλληλους δε, που διορίστηκαν υπό την ισχύ του Υπαλληλικού Κώδικα, που είχε κωδικοποιηθεί με το άρθρο μόνο του π.δτ/ος 611/1977, ως εν προκειμένω, η αντίθεση της μη αναγνώρισης της σχετικής υπηρεσίας για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος προς τις ανωτέρω αρχές αναδεικνύεται με μεγαλύτερη ένταση. Και τούτο, διότι στο πλαίσιο του Κώδικα αυτού η Διοίκηση μπορούσε, κατά διακριτική ευχέρεια, είτε να επιβάλλει το διοικητικό μέτρο της ανάκλησης του παράνομου διορισμού που προκλήθηκε ή υποβοηθήθηκε από τον υπάλληλο (άρθρο 56 παρ. 1 β' αυτού) με αναδρομικά αποτελέσματα κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, ήτοι τον καταλογισμό των αποδοχών και τη μη αναγνώριση του χρόνου υπηρεσίας ως συντάξιμου, με ελάχιστονες διαδικαστικές εγγυήσεις (προηγούμενη ακρόαση και ειδική αιτιολογία της ανάκλησης ως προς την δόλια συμπεριφορά του υπαλλήλου), είτε να προχωρήσει στη δίωξη του πειθαρχικού παραπτώματος της χρήσης δόλου προς επίτευξη του διορισμού (άρθρο 211 του οικείου Κώδικα), το οποίο δεν θα επέφερε τα ανωτέρω αναδρομικά αποτελέσματα και θα υπέκειτο στις μείζονες εγγυήσεις της πειθαρχικής διαδικασίας και σε κατ' αρχήν πενταετή παραγραφή, με την επιφύλαξη της συρροής ποινικού αδικήματος και των ειδικών περί διακοπής και αναστολής της διατάξεων, αρχόμενη από του διορισμού, θα μπορούσε δε να επισύρει μέχρι και την ποινή της οριστικής παύσης, με δυνατότητα πάντως του πειθαρχικού οργάνου να επιβάλει και ηπιότερη ποινή στο πλαίσιο της επιμέτρησης, εκτιμώντας τις ιδιαίτερες περιστάσεις κάθε περίπτωσης. Στο πλαίσιο αυτό και ενόψει της ρύθμισης του άρθρου 213 παρ. 1 του Υπαλληλικού Κώδικα, περί ανεπίτρεπτου της ανάκλησης του διορισμού στην περίπτωση που είχε δρομολογηθεί η πειθαρχική διαδικασία, η ανάκληση αντιμετωπιζόταν από τον νόμο ως «κεκαλυμμένη κύρωση», η ίδια δε υπαίτια συμπεριφορά του υπαλλήλου μπορούσε να επισύρει είτε την αναδρομική απώλεια του status του και την ένεκα αυτής απώλεια των μισθολογικών και συνταξιοδοτικών ωφελειών είτε τα εφεξής αποτελέσματα μίας πειθαρχικής ποινής, χωρίς τις ανωτέρω συνέπειες, οδηγώντας αφενός σε πλήρη ανασφάλεια δικαίου ως προς το επιβαλλόμενο μέτρο ή κύρωση και τις συνέπειές του, όσο και σε άνιση συνταξιοδοτική μεταχείριση

υπαλλήλων που τελούσαν υπό τις αυτές συνθήκες, αναλόγως του τρόπου άσκησης της σχετικής ευχέρειας της διοίκησης, χωρίς αποχρώντα λόγο διαφοροποίησης των δύο περιπτώσεων. Παρά δε την απαλοιφή του σχετικού πειθαρχικού παραπτώματος εξακολουθεί να γίνεται νομολογιακά δεκτό ότι ανάγεται στο περιθώριο εκτίμησης της διοίκησης είτε η ενεργοποίηση του διοικητικού μέτρου της ανάκλησης του παράνομου διορισμού είτε η πειθαρχική δίωξη του σχετικού παραπτώματος, το οποίο εντάσσεται ερμηνευτικά στο αδίκημα της χαρακτηριστικώς αναξιοπρεπούς συμπεριφοράς του υπαλλήλου και δύναται να επισύρει ακόμη και την ποινή της οριστικής παύσης, με εφεξής πάντως και όχι αναδρομικά αποτελέσματα (βλ. τις διατάξεις των άρθρων 109 παρ. 2 περ. δ' του Υπαλληλικού Κώδικα, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2683/1999, και 107 παρ. 1 περ. ε' και 109 περ. η' του Υπαλληλικού Κώδικα, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 3528/2007 και ΣτΕ 2166/2011).

43.4. Περαιτέρω, τα συνταξιοδοτικά αυτά μέτρα που στηρίζονται σε ανάκληση του παράνομου διορισμού, η οποία χωρεί σε χρόνο μακρότατο από τον αρχικό διορισμό, ενώ έχουν συμπληρωθεί οι όροι συνταξιοδότησης του υπαλλήλου, υπερακοντίζουν τον κατ' αρχήν θεμιτό σκοπό που υπηρετούν και θίγουν, κατά παράβαση και της κατ' άρθρο 25 παρ. 1 δ' του Συντάγματος αρχής της αναλογικότητας, τον πυρήνα ατομικών δικαιωμάτων, που απορρέουν από την ανατραπείσα δημοσιοϋπαλληλική σχέση και την μακροχρόνια de facto απασχόληση του υπαλλήλου. Συγκεκριμένα, με την επιβολή των μέτρων αυτών δεν επιτυγχάνεται μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ του σκοπού που αυτά υπηρετούν, ήτοι της ένεκα της καθολικής ανατροπής του status του δημοσίου υπαλλήλου άρσης και των συνταξιοδοτικών ωφελειών που συνάπτονται με αυτό, στο πλαίσιο αποκατάστασης των αρχών της αξιοκρατίας και της ισότητας κατά την πρόσβαση σε δημόσιες θέσεις και της ανόρθωσης των οικονομικών συμφερόντων του Δημοσίου και της προστασίας της αξίας του ανθρώπου, κατ' άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, η οποία σε συνδυασμό με τη αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου, κατ' άρθρο 25 παρ. 1 α' του Συντάγματος, επιβάλλει, ενόψει της μακροχρόνιας απασχόλησης του έστω παρανόμως και με δική του υπαιτιότητα διορισθέντος υπαλλήλου στο Δημόσιο, ως στοιχείο της κοινωνικής του υπόστασης και της συνταγματικά προστατευτέας προσωπικότητάς του, την αναγνώριση σ' αυτόν περιουσιακών δικαιωμάτων, κατ' άρθρο 17 παρ. 1 του Συντάγματος, ειδικότερα δε μίας αμοιβής για την επί μακρότατο χρόνο παρασχεθείσα εργασία και μίας συνταξιοδοτικής παροχής ανάλογης προς αυτήν, εφόσον έχει συμπληρώσει και τις λοιπές νόμιμες προϋποθέσεις. Τούτο δε, στον βαθμό που, ανεξαρτήτως προηγούμενης ασφαλιστέας εργασίας του υπαλλήλου, για τον συγκεκριμένο χρόνο απασχόλησης δεν προβλέπεται η υπαγωγή σε άλλο σύστημα ασφάλισης, λόγω του συνταγματικού και νομοθετικού διαχωρισμού του απορρέοντος από τα άρθρα 103, 73, 80 και 98 παρ. 1 περ. στ' του Συντάγματος συστήματος

επαγγελματικής ασφάλισης των δημοσίων υπαλλήλων αφενός και του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος αφετέρου, ενώ τυχόν εκπλήρωση εκ μέρους του απωλέσαντος τη δημοσιοϋπαλληλική ιδιότητα των όρων υπαγωγής σε άλλες μορφές κοινωνικής προστασίας με προνοιακό χαρακτήρα, που δεν συναρτώνται με την παροχή εργασίας, δεν αρκούν για να ισοσκελίσουν, υπό όρους αναλογικής ισότητας κατ' άρθρο 4 παρ.1 του Συντάγματος, την απώλεια κάθε περιουσιακής ωφέλειας από την ανατραπέισα υπαλληλική σχέση.

43.5. Περαιτέρω, η μη αναγνώριση ως συντάξιμης της διανυθείσας υπηρεσίας του υπαλλήλου στο Δημόσιο λόγω της ανάκλησης του παράνομου διορισμού του σε χρόνο κατά τον οποίο αυτός εξέρχεται της υπηρεσίας έχοντας διανύσει μακρά υπηρεσία σ' αυτό και η συνακόλουθη απώλεια του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, λαμβανομένης υπόψιν της βαρύτητας των συνεπειών της για τον υπάλληλο, λειτουργεί πλέον προεχόντως ως κύρωση με ταυτόχρονη αποδυνάμωση των αποκαταστατικών της στοιχείων. Και τούτο, διότι στον χρόνο που συντελείται η ανάκληση, αφενός σε επίπεδο υπηρεσιακής, μισθολογικής και συνταξιοδοτικής κατάστασης, ως εκφάνσεων του status του δημοσίου υπαλλήλου, δεν είναι πλέον εφικτή η αποκατάσταση των αρχών της αξιοκρατίας και της ισότητας κατά την πρόσβαση σε δημόσιες θέσεις με την άμεση απομάκρυνση του παρανόμως διορισθέντος υπαλλήλου, αφού αυτός ευρίσκεται σε στάδιο εξόδου από την υπηρεσία λόγω συνταξιοδότησης, ενώ ως προς τον επανορθωτικό (αποζημιωτικό) σκοπό των οικονομικών συμφερόντων του Δημοσίου, που κατ' αρχήν επιτυγχάνεται με τον καταλογισμό του συνόλου των αποδοχών και τη μη καταβολή σύνταξης από το Δημόσιο Ταμείο, ο σκοπός αυτός υποχωρεί έναντι του τιμωρητικού (βλ. σχετικά την αιτιολογική έκθεση του ν. 4305/2014 επί του άρθρου 28 αυτού, που μνημονεύει μεταξύ των στόχων του ελέγχου των δικαιολογητικών διορισμού για όσους αποχωρούν από την υπηρεσία την αποτροπή της «ατιμωρησίας τους»). Και τούτο, διότι η εν λόγω επιβάρυνση υπερβαίνει την περιουσιακή απώλεια του παρανόμως διορισθέντος υπαλλήλου, που θα μπορούσε ευλόγως να θεωρηθεί ότι αντιστοιχεί σε πραγματική ζημία του Δημοσίου από την παράνομη απασχόλησή του, ενόψει του ότι, κατά τα προεκτεθέντα, από την μακροχρόνια αυτή απασχόληση το Δημόσιο έχει αντλήσει πραγματική ωφέλεια που δεν είναι δυνατόν να μην αποτιμάται στο πλαίσιο της τήρησης μίας δίκαιης ισορροπίας μεταξύ του δημοσίου συμφέροντος που υπηρετείται από την ανάκληση του παράνομου διορισμού και τις αντανάκλαστικές της οικονομικές συνέπειες (πρβλ. απόφ. ΕΔΔΑ της 16.6.2009 Ruotsalainen κατά Φινλανδίας, σκ. 46). Στο πλαίσιο αυτό και στον βαθμό που η στέρηση σύνταξης εμπεριέχει κυρωτικά χαρακτηριστικά, θα απαιτείτο κατ' αρχήν, ενόψει της αρχής του κράτους δικαίου και των εξ αυτής απορρυσών αρχών της ασφάλειας δικαίου, της σαφήνειας και της

προβλεψιμότητας, η σαφής πρόβλεψη της στέρησης σύνταξης λόγω ανάκλησης διορισμού, ως κύρωσης, με προηγούμενη τήρηση της συνταγματικής διαδικαστικής εγγύησης της γνωμοδότησης του Ελεγκτικού Συνεδρίου, κατ' άρθρο 73 παρ. 2 του Συντάγματος (βλ. τις σχετικές ρυθμίσεις των άρθρων 62 και 63 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα περί απώλειας και αναστολής αντιστοίχως του δικαιώματος σε σύνταξη ως συνέπεια ποινικής καταδίκης, που προβλέπονται με ειδική ρύθμιση ανεξαρτήτως της συνταγματικότητάς τους και της συμβατότητάς τους με την ΕΣΔΑ), χωρίς να αρκεί προς τούτο η κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου αναδρομική ενέργεια της ανάκλησης που εμμέσως άγει σε στέρηση της σύνταξης. Η αρχή δε της προστασίας της αξίας του ανθρώπου, σε συνδυασμό με τις αρχές του κοινωνικού κράτους δικαίου και της αναλογικότητας, επιβάλλουν, ενόψει της βαρύτητας και της κυρωτικής φύσης των συνεπειών της ανάκλησης μετά την πάροδο μακρότατου χρόνου από τον παράνομο διορισμό, την τήρηση διαδικαστικών εγγυήσεων που θα έδιναν στη διοίκηση τη δυνατότητα να κρίνει τις συνθήκες της πρόκλησης ή υποβοήθησης από τον υπάλληλο του παράνομου διορισμού του, τον βαθμό προσβολής των συνταγματικών αρχών της αξιοκρατίας και της ισότητας κατά την πρόσβαση στη δημόσια θέση, θα παρείχαν στον υπάλληλο τη δυνατότητα να εκθέσει τους αμυντικούς του ισχυρισμούς και για το σκέλος των συνταξιοδοτικών συνεπειών της ανάκλησης, ενώ θα κατέλειπαν στο αρμόδιο όργανο ένα περιθώριο εκτίμησης να επιλέξει, στο πλαίσιο της επιμέτρησης, την κατάλληλη κύρωση σε σχέση και με το ύψος της καταβλητέας σ' αυτόν σύνταξης, οι δε σχετικές πράξεις θα μπορούσαν να προσβληθούν με ένδικο βοήθημα δυνάμενο να κρίνει την ουσία της διαφοράς, κατά το πρότυπο της πειθαρχικής διαδικασίας (πρβλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 14.6.2016 Φιλίππου κατά Κύπρου, σκ. 70, 71, της 22.10.2009, Αποστολάκης κατά Ελλάδος, σκ. 38, 39, της 18.10.2005 Banfield κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 20.6.2002 Αζίνας κατά Κύπρου, σκ. 43 έως 46 και πρβλ. απόφ. Γαλλικού Συμβουλίου της Επικρατείας της 22.10.2010 SIVOMduCantondeLorrezleBocage, για την τήρηση των εγγυήσεων των κυρώσεων όταν διοικητικά μέτρα εμφανίζουν και κυρωτικά χαρακτηριστικά). Οι εγγυήσεις, όμως, αυτές δεν διασφαλίζονται από τις διαδικαστικές διατάξεις των άρθρων 20 παρ. 2 του Υπαλληλικού Κώδικα περί ανάκλησης διορισμού, σε συνδυασμό με τις ρυθμίσεις των άρθρων 1, 11 παρ. 1 και 2, 14 παρ. 1 και 66 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, που είναι προσανατολισμένες στην επιβολή διοικητικών μέτρων και όχι κυρώσεων και οι οποίες περιλαμβάνουν μία κοινή διοικητική διαδικασία ακρόασης πριν από τη λήψη του μέτρου της ανάκλησης του παράνομου διορισμού, τη δυνατότητα άσκησης αίτησης ακύρωσης κατά της πράξης αυτής ενώπιον των αρμοδίων διοικητικών δικαστηρίων, χωρίς τα τελευταία να έχουν τη δυνατότητα εξέτασης της ουσίας της διαφοράς και, με αυτόθροη συνέπεια, τη μη αναγνώριση ως συντάξιμου του χρόνου της διανυθείσας υπηρεσίας

και την απώλεια της σύνταξης. Σε κάθε δε περίπτωση η επέλευση μίας τόσο καταλυτικής κυρωτικής έννομης συνέπειας στο συνταξιοδοτικό σκέλος της υπαλληλικής σχέσης, λαμβανομένου υπόψιν ότι ο υπάλληλος δεν δύναται για τον ίδιο ασφαλιστέο χρόνο να λάβει παροχές από το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, παραβιάζει τον πυρήνα της αρχής της αξιοπρέπειας του ανθρώπου σε συνδυασμό με την αρχή της αναλογικότητας (βλ. ενδεικτικά και ΕλΣυν Ολομ. 6456/2015, 1817, 477/2014, με τις οποίες έγινε δεκτό ότι η οριστική απώλεια του συνταξιοδοτικού δικαιώματος λόγω αμετάκλητης ποινικής καταδίκης κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 62 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα είναι αντίθετη στην αρχή της αναλογικότητας και στο άρθρο 1 του (πρώτου) Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και ο υπάλληλος δικαιούται πλήρη σύνταξη, παρά το γεγονός ότι είχε καταδικαστεί σε εγκλήματα με την ίδια ή και με πολύ μεγαλύτερη ηθική απαξία από εκείνη που καταλογίζεται στον υπάλληλο που δολίως προκάλεσε ή υποβοήθησε τον παράνομο διορισμό του). Περαιτέρω, οι εν λόγω συνταξιοδοτικές συνέπειες της ανάκλησης του παράνομου διορισμού κατά τον χρόνο εξόδου από την υπηρεσία, μετά παρέλευση μακρότατου χρόνου από τον διορισμό και τη συμπλήρωση των χρονικών προϋποθέσεων για τη θεμελίωση δικαιώματος σύνταξης, θεωρούμενες, σε συνδυασμό με τις λοιπές οικονομικής φύσης συνέπειες της ανάκλησης και δη τον κατ' αρχήν καταλογισμό του συνόλου των αποδοχών του υπαλλήλου, αλλά και λαμβανομένης υπόψιν της κατ' αρχήν συρρέουσας ποινικής του ευθύνης, αναλόγως των περιστάσεων κάθε περίπτωσης, για τα αδικήματα της απάτης και της πλαστογραφίας μετά χρήσεως (βλ. ΑΠ 196/2015, Εφ Αθ. 514/2017), θα έθεταν, αναλόγως των συγκεκριμένων συνθηκών, ενόψει της βαρύτητας και της σφοδρότητας του συνόλου των συνεπειών, ζητήματα όχι απλώς κυρωτικού, αλλά ακόμη ενδεχομένως και ποινικού χαρακτήρα της ίδιας της ανάκλησης και των παρεπόμενων αυτής μέτρων και, ως εκ τούτου, ζήτημα παραβίασης των εγγυήσεων των άρθρων 6 παρ. 1 και 2 και 7 της ΕΣΔΑ περί τεκμηρίου αθωότητας, ελλείψει καταδίκης από ποινικό δικαστήριο και λόγω μη πρόβλεψης αυτών με ρητή διάταξη νόμου, αλλά με κατώτερης τυπικής ισχύος γενική αρχή του δικαίου, και, σε περίπτωση αμετάκλητης ποινικής καταδίκης του προσώπου, ζήτημα παραβίασης της κατ' άρθρο 4 του 7ου Προσθέτου Πρωτοκόλλου αρχής «non bis in idem» (βλ. συναφώς αποφάσεις ΕΔΔΑ, της 19.2.2013 απόφαση του ΕΔΔΑ στην υπόθεση Muler – Hartbourg κατά Αυστρίας, της 13.7.2007 Moullet κατά Γαλλίας, της 23.8.2011 Βαγενάς κατά Ελλάδας, της 8.6.1976 Engel and others κατά Ολλανδίας). 43.6. Εξάλλου, ενόψει των ως άνω συνταγματικών επιταγών των άρθρων 2 παρ. 1, 17 παρ. 1 και 25 παρ. 1 α' του Συντάγματος, σε συνδυασμό με την κατά τα άρθρα 4 παρ. 1 και 25 παρ. 1 γ' του Συντάγματος αρχή της αναλογικής ισότητας, θα ήταν κατ' αρχήν εύλογη η νομοθετική αναγνώριση ενός δικαιώματος επί αποδοχών και σύνταξης ποσοτικά κατώτερων, από εκείνες που αναλογούν σε νόμιμα διορισθέντα

υπάλληλο, δοθέντος ότι, ελλείπει των απαιτούμενων τυπικών προσόντων, οι υπηρεσίες που παρασχέθηκαν από τον υπάλληλο δεν δύνανται να αποτιμηθούν στο ίδιο ύψος με τις υπηρεσίες του πληρούντος τα σχετικά τυπικά προσόντα, ενώ η υπαίτια συμπεριφορά του κατά την πρόσληψη τον στερεί και από κάθε νόμιμη κατά το δίκαιο προσδοκία ή δικαιολογημένη εμπιστοσύνη για την απόληψη των αυτών με τον νομίμως διορισθέντα υπάλληλο αποδοχών και σύνταξης. Ελλείπει, όμως, ειδικής νομοθετικής διάταξης που να καθορίζει το ύψος των αποδοχών, των αναλογουσών σ' αυτές εισφορών και των σε συνάρτηση προς τις αποδοχές συνταξιοδοτικών παροχών, γι' αυτήν την κατηγορία εργαζομένων, δεν δύναται να προβεί το ίδιο το Δικαστήριο, στο πλαίσιο της κατ' άρθρο 49 του π.δ/τος 1225/1981 πλήρους δικαιοδοσίας του και κατ' εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας, σε ρύθμιση της συνταξιοδοτικής κατάστασης διά του κανονισμού σύνταξης διάφορης και δη μικρότερης αυτής που θα δικαιούντο εάν είχαν διοριστεί νομίμως. Και τούτο, διότι αντίθετη εκδοχή θα ισοδυναμούσε με το πρώτον επιβολή κύρωσης από το ίδιο το Δικαστήριο, θα προσέκρουε στην κατ' άρθρο 25 παρ. 1 α του Συντάγματος αρχή του κράτους δικαίου και στην κατ' άρθρο 26 παρ. 1 και 3 του Συντάγματος αρχή της διάκρισης της νομοθετικής από τη δικαστική λειτουργία, αφού ο δικαστικός έλεγχος της αρχής της αναλογικότητας συνιστά έλεγχο ορίων της νομοθετικής και της διοικητικής δράσης που άγει σε αποκατάσταση της τρωθείσας συνταγματικής νομιμότητας μέσω της εξάλειψης των αποτελεσμάτων της παράνομης ρύθμισης διοικητικής πράξης και όχι σε θεσμική υποκατάσταση του νομοθετικού οργάνου διά της το πρώτον από τον δικαστή ρύθμισης της νομικής κατάστασης του ατόμου και μάλιστα της το πρώτον επιβολής κύρωσης σε βάρος του (πρβλ. απόφαση του Γαλλικού Συνταγματικού Συμβουλίου της 9.12.2011, 2011-204 QPC, σκ. 4, απόφ. Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ στην υπόθεση «United States v. Bajakajian»). Και ενώ, στο σκέλος του καταλογισμού των αποδοχών, που αποσκοπεί στην ανατροπή των ήδη αποκομισθεισών ωφελειών που απορρέουν από το απολεσθέν υπαλληλικό status και στην ανόρθωση των ήδη προσβληθέντων οικονομικών συμφερόντων του Δημοσίου είναι νοητός ο κατ' εφαρμογή της συνταγματικής αρχής της αναλογικότητας μετριασμός των δυσμενών εννόμων συνεπειών και η μείωση του επιστρεπτέου ποσού κατόπιν στάθμισης των πραγματικών περιστάσεων εκάστης περίπτωσης (βλ. ΕλΣυν Ολομ. 890/2016, 2927/2015), τούτος δεν είναι νοητός κατά τη διάπλαση και ρύθμιση της συνταξιοδοτικής κατάστασης, στοιχείο της οποίας συνιστά και ο κανονισμός σύνταξης σε ορισμένο ύψος, καθόσον μία τέτοια δικαστική επέμβαση θα υπερέβαινε το πλαίσιο του οριακού ελέγχου της εφαρμογής της αρχής της αναλογικότητας και θα ισοδυναμούσε με θέσπιση νέας διάταξης που επιβάλλει κύρωση, ήτοι με άσκηση νομοθετικής εξουσίας, χωρίς μάλιστα την τήρηση της διαδικαστικής συνταγματικής εγγύησης της προηγούμενης γνωμοδότησης από την Ολομέλεια του

Δικαστηρίου, κατ' άρθρο 73 παρ. 2 του Συντάγματος (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 3316/2014 και βλ. άλλωστε και ΕλΣυν Ολομ. 6456/2015, 1817, 477/2014, με τις οποίες έγινε δεκτό ότι η οριστική απώλεια του συνταξιοδοτικού δικαιώματος λόγω αμετάκλητης ποινικής καταδίκης κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 62 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα είναι αντίθετη στην αρχή της αναλογικότητας και στο άρθρο 1 του (πρώτου) Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και ο υπάλληλος δικαιούται πλήρη σύνταξη, χωρίς να προβεί σε κανονισμό μειωμένης σύνταξης, ελλείψει σχετικής νομοθετικής διάταξης). Ρητή, άλλωστε, νομοθετική βούληση για τη διαμόρφωση της συνταξιοδοτικής κατάστασης των υπαλλήλων των οποίων ανατρέπεται αναδρομικά η υπαλληλική σχέση με την επιβολή του διοικητικού μέτρου της ανάκλησης δεν αποτυπώθηκε ούτε στις πιο πρόσφατες ρυθμίσεις της παραγράφου 5 του άρθρου 28 του ν. 4305/2014, με τις οποίες εισήχθη μεν διάταξη για τον έλεγχο της γνησιότητας των δικαιολογητικών και κατά το στάδιο παραίτησης και της λύσης της υπαλληλικής σχέσης, εφόσον αυτές είχαν συντελεστεί στα χρονικά σημεία που προβλέπουν οι σχετικές διατάξεις με παράλληλη ισχύ των διατάξεων του άρθρου 20 παρ. 2 του Υπαλληλικού Κώδικα για την ανάκληση του παράνομου διορισμού, χωρίς όμως να τεθεί ρύθμιση ως προς το ύψος των προς επιστροφή αποδοχών και την τύχη του συνταξιοδοτικού τους δικαιώματος. Αντίθετα, όπως προκύπτει από τις προπαρασκευαστικές εργασίες ψήφισης της σχετικής διάταξης, ο έλεγχος των δικαιολογητικών σ' αυτό το όψιμο στάδιο της υπαλληλικής σχέσης είχε ως στόχο τη διακρίβωση της πλαστότητας των δικαιολογητικών διορισμού των υπαλλήλων και την αποκατάσταση του κύρους της υπηρεσίας, και όχι την επέμβαση στη συνταξιοδοτική κατάσταση των υπαλλήλων των οποίων ανακαλείται ο διορισμός, εφόσον είχαν συμπληρώσει τις σχετικές χρονικές προϋποθέσεις για την απόληψη σύνταξης, για τις οποίες, μάλιστα, διατυπώθηκε και ρητή επιφύλαξη περί ειδικής νομοθετικής ρύθμισης του ζητήματος (βλ. σχετικά πρακτικά της Γ' Συνόδου, της ΙΓ' Συνεδρίασης της Βουλής της 22.10.2014, σελ. 149, 150, 179, της ΙΔ' Συνεδρίασης της 23.10.2014, σελ. 228 επ.). Εξάλλου, ο το πρώτον από το Δικαστήριο κανονισμός σύνταξης με βάση τα τυπικά προσόντα που πράγματι κατείχε ο υπάλληλος, κατά τον χρόνο διορισμού του, αποτελεί κατ' ουσίαν επιβολή πρωτογενούς κύρωσης συνιστάμενης στον συνταξιοδοτικό του υποβιβασμό, χωρίς να έχει προηγηθεί ένα αναγκαίο στο πλαίσιο του κράτους δικαίου διαδικαστικό στάδιο άμυνας του υπαλλήλου για την προστασία των δικαιωμάτων του. 43.7. Περαιτέρω, η μη αναγνώριση ως συντάξιμης της διανυθείσας υπηρεσίας στο Δημόσιο λόγω ανάκλησης της πράξης διορισμού μετά πάροδο μακρότατου χρόνου από αυτόν και η εξ αυτού του λόγου μη θεμελίωση δικαιώματος σε σύνταξη, καθώς και η χωρίς ειδική νομοθετική διάταξη μείωση του ύψους της καταβλητέας σύνταξης, αντιβαίνουν και στο άρθρο 1 του (πρώτου) Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, που προστατεύει, μεταξύ άλλων, και

τα ενοχικά δικαιώματα και, ειδικότερα, απαιτήσεις, είτε έχουν αναγνωρισθεί με δικαστική ή διαιτητική απόφαση είτε έχουν απλώς γεννηθεί κατά το εθνικό δίκαιο, εφόσον υπάρχει νόμιμη προσδοκία, με βάση το ισχύον μέχρι τον χρόνο της προσφυγής στο δικαστήριο δίκαιο, ότι μπορούν να ικανοποιηθούν δικαστικά (βλ. ΕΔΔΑ, *Pressos Compania Naviera S.A.* και λοιποί κατά Βελγίου, απόφ. της 20.11.1995, σκ. 28 επόμε., *Draon* κατά Γαλλίας, απόφ. της 6.10.2005, σκ. 65 επόμε., ΕλΣυν Ολομ. 3023, 441/2012, 1031/2011, 2274/1997, ΣτΕ 3613/2013, 1285/2012 Ολομ., 730/2010, 6/2010, 2031/2009, 3428/2006, ΑΠ 40/1998). Στις απαιτήσεις δε αυτές περιλαμβάνονται και αξιώσεις επί αποδοχών και συντάξεων, στον βαθμό που συνιστούν όρους απασχόλησης λειτουργών και υπαλλήλων του Κράτους και καταβάλλονται σ' αυτούς είτε ως μισθός και δη ως άμεση απόρροια της εργασιακής τους σχέσης είτε αυτομάτως ως κοινωνική παροχή, και ανεξαρτήτως της προηγούμενης καταβολής εισφορών ή μη (βλ. επί των αποδοχών ΕΔΔΑ *Eskelinen* κατά Φινλανδίας, απόφ. της 19.4.2007, σκ. 40 επ., ΣτΕ 6/2010, 2032/2009, ΑΠ Ολομ. 104/2009 και επί των συντάξεων και κοινωνικών παροχών *Stec* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, απόφ. της 6.7.2005, Κοκκίνης κατά Ελλάδα, απόφ. της 6.11.2008, σκ. 29, Ρεβελιώτης κατά Ελλάδα, απόφ. της 4.12.2008, σκ. 27, Αποστολάκης κατά Ελλάδα, απόφ. της 22.10.2009, σκ. 29, *Khoniakina* κατά Γεωργίας, απόφ. της 19.6.2012, σκ. 69 επ., *Κωσταδήμας* κατά Ελλάδα, απόφ. της 26.6.2012, σκ. 29, ΕλΣυν Ολομ. 3023, 441/2012, 1031/2011, 984, 166, 26/2010 2274/1997). Επίσης, στην έννοια της περιουσίας εμπίπτουν και τα απορρέοντα από διοικητικές πράξεις οικονομικά συμφέροντα του ατόμου, όπως εκείνα που γεννώνται από ιδρυθείσα υπαλληλική σχέση και τουλάχιστον μέχρι την ανάκληση αυτής (πρβλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 15.11.2009 *Moskal* κατά Πολωνίας, σκ. 38-40, της 28.4.2009 «*Rasmussen* κατά Πολωνίας»), μεταξύ των οποίων και η αναγνώριση της υπηρεσίας ως συντάξιμης για την καταβολή σύνταξης (άρθρα 11 παρ. 2 και 14 παρ. 1 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα). Στο πλαίσιο αυτό, είναι μεν αληθές ότι κατ' αρχήν μία μη νομίμως συσταθείσα υπαλληλική σχέση και μάλιστα με δόλια σύμπραξη του παρανόμως διορισθέντος υπαλλήλου δεν ιδρύει ούτε κατά το εθνικό δίκαιο ούτε κατά το άρθρο 1 του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου νόμιμη αξίωση για καταβολή αποδοχών και σύνταξης, ως συνέχειας αυτής (βλ. *acontrario* απόφ. ΕΔΔΑ *Moskal*, όπ., σκ. 44), πλην όμως η για μακρότατο χρόνο *de facto* απασχόληση του έστω κακόπιστου υπαλλήλου, χωρίς το Δημόσιο ως εργοδότης να ασκεί την προβλεπόμενη στον νόμο ευχέρειά του για έλεγχο της γνησιότητας των δικαιολογητικών, αρμοδιότητα που εντασσόταν στη σφαίρα ευθύνης του προς διασφάλιση των αρχών της αξιοκρατίας και της ισότητας στην πρόσβαση σε δημόσια θέση, γεννά κατά το εθνικό δίκαιο αξίωση του υπαλλήλου για καταβολή αμοιβής κάποιου ύψους και για καταβολή ανάλογης προς αυτήν σύνταξης, ενόψει της προστασίας που παρέχεται από τα άρθρα 2 παρ. 1, 17 παρ. 1 και

25 παρ. 1 α του Συντάγματος. Η αξίωση δε αυτή εμπίπτει στο προστατευτικό πεδίο της οικείας διάταξης της ΕΣΔΑ (βλ. κατ' αναλογία απόφ. ΕΔΔΑ της 5.1.2000 *Beyerlegκατά Ιταλίας* σκ. 104, 119). Στο πλαίσιο αυτό, τα εθνικά διοικητικά μέτρα της ανάκλησης της πράξης παράνομου διορισμού που προκλήθηκε ή υποβοηθήθηκε από τον υπάλληλο καθώς και της ένεκα της ανάκλησης και της απώλειας του status του δημοσίου υπαλλήλου μη αναγνώριση της υπηρεσίας του ως συντάξιμης συνιστούν κατ' αρχήν θεμιτά μέτρα αποκατάστασης των αρχών της αξιοκρατίας και της ισότητας κατά την πρόσβαση σε δημόσια θέση. Ενόψει όμως των αρχών της υπεροχής του δικαιώματος, της ασφάλειας δικαίου, της σαφήνειας, της προβλεψιμότητας και της αναλογικότητας, που διατρέχουν το σύνολο των ρυθμίσεων της ΕΣΔΑ (πρβ. επί της σαφήνειας των περί παραγραφής διατάξεων αποφ. ΕΔΔΑ απόφ. της 6.11.2008, σκ. 29, «*Ρεβελιώτης κατά Ελλάδας*», της 26.6.2012, «*Κωσταδήμας κατά Ελλάδος*», σκ. 29, και βλ. κατ' αναλογία αποφ. ΕΔΔΑ της 27.5.2013 «*Volkof κατά Ουκρανίας*», σκ. 126, 25.7.2013 «*Khodorkovskiy & Lebedev κατά Ρωσίας*», σκ. 779, απόφ. της 21.3.2006, «*Valico κατά Ιταλίας*»), διαπιστώνεται ότι, σε αντιστοιχία προς τις παραδοχές σε επίπεδο εθνικού δικαίου, η στέρηση της σύνταξης λόγω ανάκλησης της πράξης διορισμού, που λαμβάνεται σε χρόνο κατά τον οποίο ο υπάλληλος έχει συμπληρώσει τις σχετικές χρονικές προϋποθέσεις με την προσμέτρηση του μακρότατου χρόνου υπηρεσίας του στο Δημόσιο, αντιβαίνει στις ως άνω αρχές και, ως εκ τούτου, δεν πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 1 του (πρώτου) Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Τις ίδιες δε αρχές παραβιάζει και υπό τη λειτουργία της ως κύρωσης, αφού η στέρηση της σύνταξης ως συνέπεια της ανάκλησης υπό μορφή κύρωσης δεν προβλέπεται σε ρητή διάταξη νόμου, αλλά συνάγεται εμμέσως από κατώτερης τυπικής ισχύος γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, ενώ στο ίδιο πλαίσιο αντιβαίνει στην ΕΣΔΑ και η χωρίς ειδική, ρητή και σαφή νομοθετική ρύθμιση το πρώτον από το Δικαστήριο επιβολή του μέτρου του συνταξιοδοτικού υποβιβασμού του υπαλλήλου. Περαιτέρω, η επέμβαση στην περιουσιακή σφαίρα του δικαιούχου, υπό την έννοια της επέμβασης σε ώριμη συνταξιοδοτική σχέση και στο ύψος της καταβλητέας σ' αυτόν σύνταξης, ως άμεση απόρροια της ανάκλησης, χωρίς την τήρηση των αναγκαίων, κατά τη νομολογία του ΕΔΔΑ, διαδικαστικών εγγυήσεων, όπως η τήρηση μίας διαδικασίας, στο πλαίσιο της οποίας η υπαίτια συμπεριφορά εκτιμάται σε σχέση τόσο με τη λειτουργία της υπηρεσίας όσο και σε σχέση με το δικαίωμα σε σύνταξη, που ως εκ της φύσης του δεν παρουσιάζει έντονη συνάφεια με την άμεση αποκατάσταση των συνταγματικών αρχών της αξιοκρατίας και της ισότητας στην πρόσβαση σε δημόσιες θέσεις, παρέχεται η δυνατότητα ουσιαστικής άμυνας του υπαλλήλου, επιμέτρησης των συνεπειών εκ μέρους του οικείου διοικητικού οργάνου και σε σχέση με το ύψος της καταβλητέας σύνταξης και εν τέλει η δυνατότητα προσβολής των κρίσεων της Διοίκησης με ένδικα βοηθήματα που επιτρέπουν την επί

της ουσίας κρίση για το συνταξιοδοτικό δικαίωμα, οδηγεί σε παραβίαση του άρθρου 1 του (πρώτου) Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ (βλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 14.6.2016 Φιλίππου κατά Κύπρου, σκ. 70, 71, της 22.10.2009, Αποστολάκης κατά Ελλάδος, σκ. 38, 39, της 18.10.2005 Banfield κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 20.6.2002 Αζίνας κατά Κύπρου, σκ. 43 έως 46). Σε κάθε δε περίπτωση η στέρηση της σύνταξης του εν λόγω υπαλλήλου και η συνδεδεμένη με αυτήν υγειονομική περίθαλψη χωρίς, υπό τις συγκεκριμένες κάθε φορά περιστάσεις, να παρέχεται η δυνατότητα ασφαλιστικής κάλυψης για τη διανυθείσα υπηρεσία από φορέα κοινωνικής ασφάλισης, διαταράσσει τη δίκαιη ισορροπία μεταξύ του κατ' αρχήν θεμιτού σκοπού του μέτρου και των δικαιωμάτων του υπαλλήλου και, ως εκ τούτου, παραβιάζει τη διάταξη αυτή της ΕΣΔΑ (πρβλ. ΕΔΔΑ της 22.10.2009, Αποστολάκης κατά Ελλάδος). **43.8.** Τέλος, μετά την έκδοση της αναιρεσιβαλλόμενης 1176/2018 απόφασης του ΙΙ Τμήματος του Δικαστηρίου, ενόψει της αρχής της καλής διακυβέρνησης (βλ. άρθρο 19 του ν. 4622/2019 «Επιτελικό Κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης» (Α' 133), εκδόθηκε η Φ.10141/41565/1762/2019 ερμηνευτική εγκύκλιος του Υφυπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, με τίτλο «Χρόνος ασφάλισης σε περιπτώσεις ανάκλησης πράξεων διορισμού λόγω χρήσης πλαστών δικαιολογητικών», που κατ' αρχήν ευθυγραμμιζόμενη με την νομολογία, υιοθετεί το σκεπτικό της ως άνω απόφασης, με συνέπεια τα οικεία συνταξιοδοτικά όργανα να προβαίνουν σε κανονισμό πλήρους σύνταξης σε περιπτώσεις όπως η επίδικη και στον βαθμό που η παροχή της απασχόλησης δεν αποτελεί ευθεία συνάρτηση του τίτλου σπουδών. Περαιτέρω, και το Συμβούλιο της Επικρατείας, μετά την έκδοση της αναιρεσιβαλλομένης α) με τις 2812, 2813 και 2814/2019 αποφάσεις του δέχθηκε ότι «(...) στην περίπτωση υπαλλήλου, ο οποίος όχι μόνο διορίστηκε παρανόμως αλλά επιπλέον ήταν ο ίδιος που προκάλεσε δολίως ή υποβοήθησε την παρανομία, η πράξη διορισμού του ανακαλείται και μετά την παρέλευση της διετούς προθεσμίας εντός της οποίας ανακαλούνται, καταρχήν, οι παράνομοι διορισμοί. Η ανάκληση του διορισμού στην πιο πάνω ειδική περίπτωση είναι, καταρχήν, υποχρεωτική και δεν υπόκειται σε κανένα χρονικό περιορισμό· τούτο δικαιολογείται όχι μόνο από τη μέριμνα του νομοθέτη για την αποκατάσταση της σοβαρά διαταραχθείσας νομιμότητας, με τον διορισμό σε θέση υπαλλήλου προσώπου που δεν κατέχει τα νόμιμα προσόντα, καθώς και των αρχών της αξιοκρατίας και της ισότητας των πολιτών κατά την επιλογή τους προς πλήρωση των δημόσιων θέσεων, αλλά και εξαιτίας των σοβαρών ενδείξεων ότι ο διορισθείς στερείται του αναγκαίου για υπάλληλο ήθους. Εξάλλου, η δόλια συμπεριφορά του τού στερεί, καταρχήν, την προσδοκία για διατήρηση της θέσης του. Κάμψη των ανωτέρω θα ήταν δυνατόν να υπάρξει σε όλως εξαιρετικές περιπτώσεις, όπου η παρέλευση

ιδιαιτέρως μακρού χρόνου από τον διορισμό σε συνδυασμό με τις λοιπές περιστάσεις της συγκεκριμένης υπόθεσης, όπως οι ιδιάζουσες συνθήκες της προσωπικής και υπηρεσιακής κατάστασης του υπαλλήλου, θα καθιστούσαν την ανάκληση αντίθετη στην αρχή της αναλογικότητας, υπό το φως της οποίας πρέπει να ερμηνεύεται και η πιο πάνω διάταξη. Στην περίπτωση αυτή η Διοίκηση δύναται, εκτιμώντας τις εξαιρετικές περιστάσεις, είτε να μην ανακαλέσει τον διορισμό είτε να τον ανακαλέσει για το μέλλον», παρέπεμψε δε το σχετικό ζήτημα στην επταμελή σύνθεση του Δικαστηρίου ενώ β) με την 994/2020 απόφασή του παραπέμφθηκε επίσης στην επταμελή σύνθεση του οικείου Δικαστηρίου το ζήτημα της επιβολής πειθαρχικής ποινής σε υπάλληλο που είχε χρησιμοποιήσει πλαστό τίτλο σπουδών για τον διορισμό της, με την κατ' αρχήν παραδοχή ότι συνέτρεχε λόγος μετριασμού της επιβληθείσας πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης και, αντί αυτής, επιβολής της ποινής της προσωρινής παύσης έξι μηνών με πλήρη στέρηση των αποδοχών και με συνέπεια να εξακολουθεί να εγείρεται ζήτημα ως προς την διακριτική αντιμετώπιση των υπαλλήλων από την Διοίκηση και τα διοικητικά δικαστήρια, αναλόγως του εάν η πρώτη ενεργοποίησε την διαδικασία της ανάκλησης του διορισμού (ελάχιστονες διαδικαστικές εγγυήσεις με απλή ακρόαση του διοικουμένου και εν συνεχεία υπαγωγή στην ακυρωτική δικαιοδοσία χωρίς έλεγχο της ουσίας της διαφοράς) ή την πειθαρχική διαδικασία (μείζονες διαδικαστικές εγγυήσεις, δικαστική προστασία με προσφυγή ουσίας). Επίσης, μετά την έκδοση της αναιρεσιβαλλομένης, μεταστράφηκε και η νομολογία του Αρείου Πάγου στο ποινικό σκέλος συναφών υποθέσεων και σε ό,τι αφορά τη στοιχειοθέτηση του αδικήματος της απάτης (386 ΠΚ), όπως δε έγινε δεκτό με την 1329/2019 απόφασή του «(...) για τη στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της απάτης, απαιτείται, μεταξύ των άλλων, βλάβη της περιουσίας του εξαπατηθέντος (...) Τέτοια βλάβη δεν υπάρχει, όταν η ζημία που επήλθε από την απατηλή συμπεριφορά του εξαπατώντος ισοσταθμίζεται από μία ισάξια αντιπαροχή, η οποία περιήλθε στον εξαπατηθέντα από την πράξη, την οποία αυτός παραπείστηκε να διαπράξει. Έτσι, στην περίπτωση, που κάποιος, προσκομίζοντας πλαστό πτυχίο επιτύχει να προσληφθεί σε δημόσια θέση, καίτοι δεν έχει τα νόμιμα προσόντα να καταλάβει τη θέση αυτή, έχει όμως τα ουσιαστικά προς τούτο προσόντα, η ζημία του Δημοσίου από την καταβολή σ' αυτόν αποδοχών για τη θέση που παράνομα κατέλαβε ισοσταθμίζεται από την παροχή της εργασίας του, με συνέπεια να μην υφίσταται βλάβη, εκτός εάν το Δημόσιο ή το ΝΠΔΔ απέβλεψε στις ιδιαίτερες ικανότητες, γνώσεις και προσόντα του προσλαμβανόμενου, όπως αυτές τεκμηριώνονταν με βάση το τυπικό προσόν, που έθεσε, ως τυπική προϋπόθεση, και το πλαστό πτυχίο παραπέμπει σε κάποια ιδιαίτερη γνώση ή δεξιότητα και η παροχή εργασίας ενόψει της φύσης της, απαιτεί κάποια ιδιαίτερη γνώση ή δεξιότητα, διότι στην περίπτωση αυτή δεν μπορεί να γίνει λόγος "ισάξια αντιπαροχή".».

43.9. Κατόπιν αυτών, ενόψει των αρχών της θεσμικής συνοχής της εθνικής έννομης τάξης και ορθής απονομής της δικαιοσύνης, στον βαθμό που υπό το φως της αρχής της αναλογικότητας η έννομη τάξη συνολικά δέχεται την άμβλυνση των συνεπειών της χρήσης πλαστού τίτλου σπουδών μετά πάροδο μακρού χρόνου από τον διορισμό, κατατείνοντας είτε στην αδρανοποίηση του μέτρου της ανάκλησης είτε στην συνολική άρση των συνεπειών της, δεχόμενη τη μη ύπαρξη ουσιαστικής βλάβης των οικονομικών συμφερόντων του Δημοσίου, όταν ο τίτλος σπουδών δεν ασκεί ουσιώδη επιρροή στην άσκηση των οικείων υπηρεσιακών καθηκόντων, η επιβολή το πρώτον από το συνταξιοδοτικό όργανο κύρωσης διά του συνταξιοδοτικού υποβιβασμού, πέραν των ανωτέρω ζητημάτων, εγείρει επιπρόσθετα σοβαρό ζήτημα παραβίασης της αρχής της ισότητας, κατ' άρθρα 4 παρ. 1 και 17 του Συντάγματος καθώς και 1 του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και 14 αυτής, ως προς την προστασία των περιουσιακών δικαιωμάτων, αφού για την ίδια παράνομη και υπαίτια πράξη (χρήση πλαστού τίτλου σπουδών), η συνταξιοδοτική αντιμετώπιση των υπαλλήλων θα διαφοροποιείται αναλόγως του εάν η Διοίκηση άσκησε ή όχι τη διακριτική της ευχέρεια να ανακαλέσει ή όχι την πράξη διορισμού ή να την ανακαλέσει εφεξής ή/και να ενεργοποιήσει την πειθαρχική διαδικασία αντί της ανάκλησης διορισμού, ενώ τα οικεία συνταξιοδοτικά όργανα ήδη έχουν την κατεύθυνση κανονισμού πλήρους σύνταξης ενόψει και της οικείας εγκυκλίου.

44. Ενόψει όσων έγιναν δεκτά ανωτέρω και τα ανελέγκτως δεκτά γενόμενα με την πληττόμενη απόφαση, όπως αναλυτικώς αυτά εκτέθηκαν στη σκέψη 9, το Δικαστήριο κρίνει ότι ορθώς το δικάσαν Τμήμα έκρινε ότι η στέρηση της σύνταξης σε υπάλληλο του οποίου ανακλήθηκε ο διορισμός μετά πάροδο μακρότατου χρόνου από αυτόν, όπως εν προκειμένω, και ανεξαρτήτως της υπαιτιότητάς του στην πρόκληση ή υποβοήθηση του παράνομου διορισμού, αντίκειται στα άρθρα 2 παρ. 1 και 25 παρ. 1 α' και δ' του Συντάγματος, καθώς και στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Εσφαλμένως, όμως, έκρινε ότι επιπρόσθετα αυτή αντίκειται στις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της σαφήνειας και της προβλεψιμότητας. Τούτο διότι αφενός στον Υπαλληλικό Κώδικα διαχρονικώς προβλέπεται το διοικητικό μέτρο της ανάκλησης της πράξης παράνομου διορισμού που προκλήθηκε ή υποβοηθήθηκε από τον διορισθέντα υπάλληλο καθ' οιονδήποτε χρόνο (βλ. άρθρα 56 παρ. 2 του Υπαλληλικού Κώδικα, που κωδικοποιήθηκε με το άρθρο μόνο του π.δ/τος 611/1977, άρθρο 20 του Υπαλληλικού Κώδικα, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2683/1999 και άρθρο 20 του νυν ισχύοντος Υπαλληλικού Κώδικα), οι δε κωδικοποιηθείσες ρυθμίσεις του οικείου Συνταξιοδοτικού Κώδικα, επί των οποίων έχει τηρηθεί η προβλεπόμενη στο άρθρο 73 παρ. 2 του Συντάγματος γνωμοδοτική διαδικασία, σαφώς προβλέπουν διαχρονικώς

(βλ. άρθρα 1, 11 και 14 του π.δ/τος 1041/1979 και τα ταυτάριθμα άρθρα των επόμενων Κωδίκων που κυρώθηκαν με το άρθρο πρώτο του π.δ/τος 166/2000 και του π.δ/τος 169/2007) ότι δικαίωμα σε σύνταξη θεμελιώνει όποιος φέρει την υπαλληλική ιδιότητα, κατόπιν νόμιμου διορισμού, εναρκτήριο δε σημείο της αναγνώρισης της υπηρεσίας ως συντάξιμης συνιστά, κατ' αρχήν, πλην των από τον νόμο καθοριζόμενων εξαιρέσεων, η δημοσίευση της πράξης διορισμού. Εξάλλου, παγίως γίνεται δεκτό από τη νομολογία του Δικαστηρίου τούτου ότι η ανάκληση της πράξης αυτής επιφέρει την αναδρομική ανατροπή και της συνταξιοδοτικής σχέσης (βλ. ΕλΣυν Ολομ. 2015/2008, 373/1996). Ζητήματα δε, που αφορούν στη διαζευκτική ευχέρεια της Διοίκησης να ενεργοποιεί είτε τον μηχανισμό της ανάκλησης της πράξης διορισμού είτε εκείνον της πειθαρχικής διαδικασίας (βλ. άρθρα 211 και 213 του Υπαλληλικού Κώδικα, κωδικοποιηθέντος με το άρθρο πρώτο του π.δ/τος 611/1977), ανάγονται στη νομιμότητα του μέτρου της ανάκλησης, επί των οποίων δεν δύναται, όπως έγινε ήδη δεκτό, να επιληφθεί το Δικαστήριο τούτο, στο πλαίσιο του παρεμπόδιου ελέγχου νομιμότητας, αλλά τα κατά δικαιοδοσία αρμόδια διοικητικά δικαστήρια, εφόσον προβληθούν ενώπιόν τους σχετικοί ισχυρισμοί, εξασφαλίζοντας στον αιτούντα πλήρη, κατά τούτο, δικαστική προστασία. Επιπρόσθετα εσφαλμένως, κατ' αποδοχή σχετικού λόγου έφεσης, το δικάσαν Τμήμα έκρινε ότι παραβιάστηκαν οι αρχές της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της χρηστής διοίκησης. Τούτο δε διότι, ο μακρότατος χρόνος της de facto απασχόλησης του αναιρεσίβλητου, χωρίς το Δημόσιο να ασκεί την προβλεπόμενη στον νόμο ευχέρειά του για έλεγχο γνησιότητας των δικαιολογητικών, να μεν δημιούργησε σε αυτόν την ισχυρή πεποίθηση ότι ο χρόνος υπηρεσίας του στο Δημόσιο είναι συντάξιμος, η υπαίτια όμως συμπεριφορά του κατά την πρόσληψη αφενός τον στερεί από κάθε νόμιμη κατά το δίκαιο προσδοκία ή δικαιολογημένη εμπιστοσύνη για την απόληψη των αυτών με τον νομίμως διορισθέντα υπάλληλο αποδοχών και σύνταξης, αφετέρου είναι η αιτία που προκάλεσε το σε βάρος επιβληθέν αποκαταστατικό αυτό μέτρο [βλ. ΕΔΔΑ Ταşkaya κατά Τουρκίας (14004/06), σκ. 50]. Συναφώς, δεν υπάρχει παραβίαση της αρχής της χρηστής διοίκησης, αφού ο παράνομος διορισμός του αναιρεσίβλητου δεν οφείλεται σε σφάλμα της διοίκησης, αλλά στον πλαστό τίτλο σπουδών του, ο καθυστερημένος δε έλεγχος της γνησιότητας του δικαιολογητικού έχει, όπως έγινε ήδη δεκτό, συνέπειες ως προς το Δημόσιο, αφού αυτό υποχρεούται εν τέλει να καταβάλει στον παρανόμως διορισθέντα υπάλληλο σύνταξη ορισμένου ύψους που αντιστοιχεί στην de facto απασχόλησή του.

45. Περαιτέρω, εσφαλμένως έκρινε ότι ελλείπει ειδικής νομοθετικής ρύθμισης στον παρανόμως διορισθέντα υπάλληλο, του οποίου ο κύριος τίτλος σπουδών που αποτελούσε προσόν διορισμού ήταν πλαστός, πρέπει να κανονιστεί η σύνταξη που θα edικαιούτο εάν δεν είχε χωρήσει η

ανάκληση του διορισμού του. Αν ορθώς ερμήνευε και εφάρμοζε τις διέπουσες την επίμαχη υπόθεση διατάξεις έπρεπε να αχθεί στην κρίση ότι κατ' εφαρμογή της αρχής της αναλογικής ισότητας, στον παρανόμως διορισθέντα υπάλληλο πρέπει να κανονιστεί σύνταξη ανάλογη του τυπικού προσόντος που πράγματι διέθετε κατά τον διορισμό του. Ενόψει όλων των ανωτέρω, ο σχετικός λόγος αναίρεσης περί εσφαλμένης ερμηνείας και εφαρμογής των επίμαχων διατάξεων είναι βάσιμος και η πληττόμενη απόφαση πρέπει να αναιρεθεί.

46. Συνακόλουθα, το Δικαστήριο δέχεται την αίτηση του Ελληνικού Δημοσίου για αναίρεση της 1176/2018 απόφασης του ΙΙ Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου και αναιρεί την απόφαση αυτή, ενώ δεν καταλογίζονται δικαστικά έξοδα σε βάρος του αναιρεσίβλητου, καθόσον δεν υποβλήθηκε σχετικό αίτημα από το αναιρεσεϊόν [βλ. άρθρο 275 παρ. 1 εδ. α' και 7 εδ. α' του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 2717/1999 (Α' 97), σε συνδυασμό με το άρθρο 123 του π.δ/τος 1225/1981, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 3472/2006 (Α' 135)].

47. Μετά την αναίρεση της προσβαλλόμενης απόφασης για τον λόγο αυτό, η υπόθεση που δεν χρήζει διερεύνησης κατά το πραγματικό της μέρος [άρθρα 116 του π.δ/τος 1225/1981 (Α' 304) και 87 παρ. 4 του ΚΝΕΣ], διακρατείται και δικάζεται στην ουσία από την Ολομέλεια.

48. Το Δικαστήριο δικάζον την υπόθεση στην ουσία, και εξετάζοντας τους λοιπούς λόγους έφεσης που δεν εξετάστηκαν από το δικάσαν Τμήμα, κρίνει ότι ο προβαλλόμενος από τον εκκαλούντα λόγος ότι κατά παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας και του άρθρου 1 του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ απορρίφθηκε με την προσβαλλόμενη πράξη του ΓΛΚ η αίτησή του για κανονισμό σύνταξης από το Δημόσιο είναι βάσιμος και συνεπώς, η πράξη αυτή πρέπει, εξ αυτού του λόγου, να ακυρωθεί. Περαιτέρω, όμως, κρίνει ότι το αίτημά του για κανονισμό σε αυτόν της σύνταξης που θα εδικαιούτο εάν δεν είχε χωρήσει η ανάκληση της πράξης διορισμού του είναι απορριπτέο ως αβάσιμο, αφού η απόληψη του ίδιου ποσού σύνταξης με τη σύνταξη που λαμβάνει υπάλληλος του οποίου η υπαλληλική σχέση έχει συσταθεί νομίμως, θα αντίκειτο ως προς την εν λόγω κατηγορία στη συνταγματική αρχή της ισότητας, θα παραβίαζε δε και τις αρχές της αξιοκρατίας, της ισότητας και της διαφάνειας κατά την πρόσβαση σε δημόσιες θέσεις. Αβασίμως δε ο ίδιος προβάλλει παραβίαση της αρχής της ισότητας (άρθρο 4 του Συντάγματος και άρθρο 1 του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της Σύμβασης), σε σχέση με τους υπαλλήλους που έχουν καταδικαστεί αμετακλήτως για ποινικό αδίκημα. Τούτο δε διότι, με την εκ μέρους του

Δικαστηρίου κρίση περί καταβολής μέρους της σύνταξης δεν θίγεται η αρχή του ίσου μέτρου κρίσης ενόψει της διαμορφωθείσας νομολογίας του Δικαστηρίου επί της κατ' άρθρο 62 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα απώλειας του συνταξιοδοτικού δικαιώματος λόγω αμετάκλητης ποινικής καταδίκης για τα προβλεπόμενα στον νόμο αδικήματα, σύμφωνα με την οποία, η εν λόγω διάταξη αντιβαίνει στην συνταγματική αρχή της αναλογικότητας και στο άρθρο 1 του (πρώτου) Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, και πρέπει, ως εκ τούτου, ο υπάλληλος που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της να λάβει πλήρη σύνταξη (βλ. ΕλΣυν Ολομ. 6456/2015, 1817, 477/2014), καθόσον πρόκειται για ουσιωδώς διάφορες περιπτώσεις. Ήτοι, στην περίπτωση της ανάκλησης της πράξης παράνομου διορισμού υπαλλήλου, λόγω δόλιας ή υπαίτιας ενέργειας αυτού, άσχει ο ίδιος ο ασφαλιστικός δεσμός ως εκ της αναδρομικής απώλειας του status του δημοσίου υπαλλήλου, σε αντίθεση προς την κύρωση που επιβάλλεται στο άρθρο 62 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, ως παρεπόμενη συνέπεια αμετάκλητης ποινικής καταδίκης για αδικήματα, επί νομίμως πάντως συνεστημένης ασφαλιστικής σχέσης. Περαιτέρω, ο εκκαλών προβάλλει παραβίαση της αρχής «non bis in idem» και του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση, υποστηρίζοντας ότι η απώλεια της σύνταξης, του «στερεί τη δυνατότητα πρόσβασης στο σύνολο των παροχών κοινωνικής ασφάλισης, συμπεριλαμβανομένης και της ιατροφαρμακευτικής κάλυψης». Και ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, τούτο δε διότι το Δικαστήριο, στο πλαίσιο της τήρησης μίας δίκαιης ισορροπίας μεταξύ της ανάγκης αποκατάστασης της τρωθείσας νομιμότητας διά της ανάκλησης της πράξης του παράνομου διορισμού του και της απώλειας του συνταξιοδοτικού του δικαιώματος, έκρινε ότι στον εκκαλούντα πρέπει να κανονιστεί σύνταξη, εφόσον συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις, με βάση τον τυπικό προσόν της κατηγορίας που πράγματι κατείχε κατά τον διορισμό του, το επιβληθέν δε αυτό μέτρο δεν είναι τέτοιας έντασης που να μπορεί να χαρακτηριστεί ότι συνιστά ποινή – κύρωση, ενώ λόγω του κανονισμού δεν τίθεται πλέον ζήτημα απώλειας της ιατροφαρμακευτικής του κάλυψης. Εξάλλου, στην προκειμένη περίπτωση, το ως άνω επιβληθέν αποκαταστατικό μέτρο δεν συντρέχει με οποιοδήποτε άλλο μέτρο ή ποινή, οπότε να εγείρεται τυχόν ζήτημα «διπλής κύρωσης», αφού ο ίδιος ο εκκαλών στο από 13.5.2019 υπόμνημά του ενώπιον της Ολομέλειας αναφέρει ότι «ουδέποτε μου ζητήθηκε να επιστρέψω αχρεωστήτως καταβληθέντες μισθούς για το ανωτέρω χρονικό διάστημα της Υπηρεσίας μου στο Δημόσιο, ούτε εκδόθηκε ποτέ καταδικαστική απόφαση σε βάρος μου για απάτη ή υπεξαίρεση». Τέλος, αβασίμως ο ίδιος προβάλλει παραβίαση του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση, αφού η θεσμική εγγύηση της ειδικής ασφαλιστικής προστασίας των δημοσίων υπαλλήλων σε ό,τι αφορά την καταβολή κύριας σύνταξης, ήτοι της παροχής που συνδέεται με την έξοδό τους από την

ενεργό υπηρεσία, συνιστά, όχι κάλυψη ασφαλιστικού κινδύνου, αλλά συνέχεια του μισθού που ελάμβαναν κατά τον ενεργό υπηρεσιακό τους βίο και, ως εκ τούτου, δεν υπόκειται στις αρχές που διέπουν τα, κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, συστήματα κοινωνικής ασφάλισης (βλ. ΕλΣυν Ολομ. 137/2019, 484/2018, 3299/2013, 918/2012). Σε κάθε δε περίπτωση, όπως προαναφέρθηκε, το Δικαστήριο αναγνώρισε στον εκκαλούντα ένα συνταξιοδοτικό δικαίωμα που αντιστοιχεί στην de facto απασχόλησή του.

49. Συνακόλουθα, πρέπει να γίνει εν μέρει δεκτή η από 25.5.2015 έφεση του εκκαλούντος κατά της 93970/2014 πράξης της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Πολιτικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, να ακυρωθεί η ως άνω πράξη και να παραπεμφθεί η υπόθεση στην ήδη αρμόδια Διεύθυνση Χορήγησης Συντάξεων Δημοσίου Τομέα του Ηλεκτρονικού Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης [e-ΕΦΚΑ, άρθρο 51Α του ν. 4387/2016 (Α' 85), όπως προστέθηκε με το άρθρο 1 του ν. 4670/2020 (Α' 43)] στον οποίο, από 1.5.2018, έχουν μεταφερθεί οι αρμοδιότητες της Γενικής Διεύθυνσης Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους [βλ. άρθρο 395 του ν. 4512/2018 (Α' 5) και 2915/783/17.1.2018 κοινή απόφαση των Υπουργών Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Οικονομικών (Β' 55)], προκειμένου να εξετάσει το αίτημα συνταξιοδότησης του εκκαλούντος εάν με τα έτη υπηρεσίας του στο Δημόσιο, λαμβανόμενων υπόψη και των αιτημάτων του για αναγνώριση ως συντάξιμου του χρόνου της στρατιωτικής του θητείας, αλλά και του χρόνου απασχόλησής του στον ιδιωτικό τομέα και ασφάλισής του στο ΙΚΑ κατά τα άρθρα 1 έως 6 του ν. 1405/1983, συμπληρώνει αυτός τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης από το Δημόσιο και σε καταφατική περίπτωση να του καταβάλει τη σύνταξη που θα εδικαιούτο εάν δεν είχε χωρήσει η ανάκληση του διορισμού του, με βάση, όμως, το τυπικό προσόν της Κατηγορίας που πράγματι κατείχε κατά τον διορισμό του, ήτοι της Κατηγορίας ΥΕ, τούτου δοθέντος ότι η εννεατής φοίτηση είναι κατά το άρθρο 16 παρ. 3 του Συντάγματος υποχρεωτική.

50. Τέλος, το Δικαστήριο κρίνει ότι λόγω της μερικής νίκης και ήττας των διαδίκων πρέπει τα δικαστικά έξοδα να συμψηφιστούν μεταξύ τους [βλ. άρθρο 275 παρ. 1 εδ. γ' του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 2717/1999 (Α' 97), σε συνδυασμό με το άρθρο 123 του π.δ/τος 1225/1981, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 3472/2006 (Α' 135)].

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται την από 13.11.2018 αίτηση αναίρεσης του Ελληνικού Δημοσίου.

Αναιρεί την 1176/2018 απόφαση του ΙΙ Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Διακρατεί και δικάζει την από 25.5.2015 έφεση του Αναστασίου Σέρφα του Ιωάννη κατά της 93970/2014 πράξης του Διευθυντή της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Πολιτικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

Δέχεται εν μέρει την έφεση.

Ακυρώνει την 93970/2014 πράξης του Διευθυντή της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Πολιτικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

Παραπέμπει την υπόθεση στην ήδη αρμόδια Διεύθυνση Χορήγησης Συντάξεων Δημοσίου Τομέα του Ηλεκτρονικού Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης, προκειμένου να εξετάσει το αίτημα συνταξιοδότησης του εκκαλούντος, κατά τα διαλαμβανόμενα στο σκεπτικό.

Συμψηφίζει τη δικαστική δαπάνη μεταξύ των διαδίκων.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε σε τηλεδιάσκεψη, στις 27 Μαΐου 2020.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

ΑΣΗΜΙΝΑ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση, την 1^η Δεκεμβρίου 2021.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

Ακριβές αντίγραφο
Αθήνα, 21.12.2021
Ο Γραμματέας α/α

Γεώργιος Καρασαββίδης

.....
.....
.....

.....